

Sociološki aspekti načina provođenja slobodnog vremena populacije mladih u Gradu Varaždinu

Matučec, Dominik

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:816377>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za sociologiju

Diplomski rad

**Sociološki aspekti provođenja slobodnog vremena
populacije mladih u Gradu Varaždinu**

Dominik Matučec

Mentor: doc.dr.sc. Krešimir Žažar

Rujan 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	3
2. CILJEVI I SVRHA RADA.....	4
2.1. Istraživačka pitanja.....	5
3. TEORIJSKI KONCEPT RADA.....	6
3.1. Sociologija slobodnog vremena.....	6
3.2. Slobodno vrijeme, dokolica, besposlica.....	7
3.3. Fenomen slobodnog vremena u suvremenom društvu.....	10
3.4. Slobodno vrijeme i mladi.....	12
3.5. Politika i mladi.....	14
3.5.1. Okvir javnih politika Europske Unije usmjeren mladima.....	16
3.5.2. Okvir javnih politika Republike Hrvatske usmjeren mladima.....	18
3.5.3. Okvir javnih politika Grada Varaždina usmjeren mladima.....	19
3.6. Medijski i kulturni aspekt slobodnog vremena.....	20
4. METODOLOGIJA EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA.....	24
4.1. Opis uzorka.....	24
5. NALAZI ISTRAŽIVANJA.....	24
5.1. Uvod.....	25
5.2. Načini provođenja slobodnog vremena mladih u Varaždinu.....	25
5.3. Zadovoljstvo načinom provođenja slobodnog vremena mladih u Varaždinu.....	27
5.4. Infrastruktura i sadržaji koji se nude u slobodno vrijeme u Varaždinu.....	28
5.5. Poteškoće s kojima se susreće mladež Grada Varaždina.....	29
5.5.1. Nedostatak suradnje i pasivnost mladih.....	30

5.5.2. Generacijski jaz.....	39
5.5.3. Oglašavanje događanja i sadržaja vezanih uz mlade.....	40
5.5.4. Nedostatak sadržaja i prostora.....	42
5.6. Preporuke mladih za mlade.....	46
6. RASPRAVA.....	49
7. OGRANIČENJA ISTRAŽIVANJA.....	50
8. UMJESTO ZAKLJUČKA.....	51
8. LITERATURA.....	53
9. SAŽETAK.....	54

1. UVOD

Slobodno vrijeme mladih tema je kojom se unutar hrvatskih znanstvenih krugova do sada bavio mali broj autora/ica, a specifično se na području Grada Varaždina s istim nitko nije bavio. Sam pojam slobodnog vremena u suvremenom društvu, koje karakterizira svojevrstan osjećaj ubrzanog prolaženja vremena, te sve učestalije fraze pojedinaca kao što su: *ne stignem* i *nemam vremena*, podosta je neshvatljiv zbog svojih nejasnih granica s ostalim obavezama u ljudskoj svakodnevnici. Slušajući starije članove društva i njihove komentare na načine provođenja slobodnog vremena mladih uočavamo da je došlo do velikih promjena u navedenom aspektu života unazad nekoliko desetljeća. Ubrzani tempo života i razvoj modernih tehnologija – prije svega računala i mobilnih telefona, jedni su od prvih aspekata za koje možemo utvrditi da su unijele promjene u načine provođenja slobodnog vremena.

Inspirirani neshvaćanjem opsega problema i smanjenju učestalosti kontakata *licem u lice* među mladima u suvremeno doba kojega karakterizira izrazita društvena povezanost koju je omogućio tehnološki razvoj, odlučili smo istražiti osobne percepcije urbane mladeži o slobodnom vremenu mladih u Varaždinu. Očiti porast broja studijskih smjerova na fakultetima u Varaždinu, te nadogradnja Studentskog doma Varaždin neki su od razloga koji su zasigurno promijenili *klimu* među varaždinskom mladeži. Ponovno otvaranje Centra za mlade, osnivanje Savjeta mladih Grada Varaždina unazad nekoliko godina, neuspješna kandidatura za Europsku prijestolnicu mladih 2021. godine, te aktualna kandidatura za Europsku prijestolnicu mladih 2022. godine ukazuju na želju za uključivanjem mladih u proces donošenja odluka od strane samih mladih i lokalnih vlasti na području Varaždina.

Na početku ćemo objasniti ciljeve i svrhu rada te navesti istraživačka pitanja na koje želimo odgovoriti ovim radom. U sljedećem segmentu rada dotaknut ćemo se teorijske podloge koju smo smatrali najrelevantnijom s područja sociologije slobodnog vremena. Kako bismo što kvalitetnije razumjeli problematiku slobodnog vremena objasniti ćemo navedeni pojam te u kakvom su, prema istom, odnosu koncepti besposlica i dokolica. Ukratko ćemo ukazati na kontekst suvremenog društva kako bi što jasnije ušli u tematiku suvremenog načina provođenja slobodnog vremena. Nakon toga ćemo se

dotaknuti dosadašnjih saznanja o utjecaju slobodnog vremena na mlade, potrebama koje mladi imaju u slobodno vrijeme, te saznanjima u kojima su nam od izrazite važnosti bili radovi Vlaste Ilišin a tiču se, prije svega, obrazaca provođenja slobodnog vremena na razini Republike Hrvatske. Prije iznošenja nalaza istraživanja dotaknuli smo se okvira javnih politika usmjerenih mladima od strane lokalne, nacionalne i europske razine, te ukratko razmotrili medijske i kulturne aspekte slobodnog vremena.

Prikupljanje i obrada podataka temeljeni su na metodi polu-strukturiranog intervjua, te smo u radu predstavili rezultate koji se tiču percepcije: načina na koji mladi provode slobodno vrijeme, zadovoljstva načina provođenja slobodnog vremena, sadržaja i infrastrukture koji se nude u gradu, poteškoća s kojima se mladi susreću, te preporuka mladima kako bi što kvalitetnije provodili slobodno vrijeme.

Nakon iznošenja rezultata doći ćemo do zaključne rasprave nakon koje ćemo ukratko predstaviti prednosti i nedostatke sociološkog istraživanja i ograničenja istraživanja. Na kraju rada umjesto zaključka ponuditi ćemo nekoliko prijedloga koji bi utjecali na boljitak statusa mladih i njihovog zadovoljstva slobodnim vremenom.

2. CILJEVI I SVRHA RADA

Cilj ovoga rada je istražiti na koji način mladi percipiraju slobodno vrijeme u Gradu Varaždinu, mogućnošću utjecanja na način njegova provođenja, te prije svega na zadovoljstvo sadržajima koji se nude i koji nedostaju, odnosno lociranjem poteškoća s kojima se mladi susreću, a tiče se fenomena slobodnog vremena. Kao jedan od ciljeva svakako je ponuditi rješenja u vidu prijedloga koji bi mladima omogućili što kvalitetnije provođenje slobodnog vremena, pa samim time i višu razinu osobnog zadovoljstva.

Istraživanjem slobodnog vremena mladih u Varaždinu odlučili smo se baviti iz razloga što od strane autora istraživanja postoji interes za navedenu tematiku na području grada koji je njegovo rodno mjesto i mjesto prebivalište, ali i zbog razloga što isto ne zahtjeva nikakve financijske troškove. Generacije mladih formiraju se na temelju zajedničkog sociopovijesnog iskustva, obrazaca ponašanja i svijesti o generacijskoj pripadnosti, te na primjeru Republike Hrvatske govorimo o odrastanju u jedinstvenom sociopovijesnom razdoblju kojeg karakterizira dvostruka tranzicija: „...*prvo, mladi*

prolaze kroz univerzalno prijelazno razdoblje iz mladosti u odraslost i drugo, taj se proces zbiva u društvu koje je i samo u procesu transformacije“. (Ilišin, Radin prema Ilišin, Vrkaš, 2017:17) Društveni kontekst u kojem je odrastala i sazrijevala generacija mladih u Hrvatskoj, a prema tome i u Varaždinu, obilježili su: turbulentnost, rat na vlastitom tlu koji je ostavio dugotrajne ekonomske i socijalne posljedice, te novi društveno-politički poredak normativno utemeljen na liberalno-demokratskim vrijednostima i kapitalističkom načinu proizvodnje. (Ilišin, Vrkaš, 2017) Mladi su, prema tome, „specifična društvena grupa koja je konstituirana na temelju njihova objektivno drugačijeg društvenog položaja u usporedbi s drugim društvenim grupama (osobito starijima) i koja ima distinktivne vrijednosti i obrasce ponašanja.“ (Ilišin, Vrkaš, 2017:12) Pretpostavljamo kako se iz prethodno navedenih razloga nalazi našeg istraživanja mogu očekivati u gradovima sličnih veličina kao što su, primjerice: Sisak, Bjelovar i Samobor. U proteklom desetljeću u gradu Varaždinu vidljive su promjene u samoj strukturi mladog stanovništva zbog razvoja fakulteta, te samog osnivanja Sveučilišta Sjever. Percepcije, potrebe i želje mladih nikada nisu postale temom znanstvenih istraživanja na području Varaždina, pa se sa sigurnošću može reći kako će se ovim radom napraviti kvalitetan temelj za buduća istraživanja mladih.

2.1. Istraživačka pitanja

Eksplorativno, terensko istraživanje socioloških aspekata provođenja slobodnog vremena populacije mladih temeljili smo na sljedećim istraživačkim pitanjima:

1. Kako mladi provode slobodno vrijeme u Varaždinu?
2. Jesu li mladi zadovoljni načinom na koji provode slobodno vrijeme?
3. Koje su potrebe mladih vezano uz njihovo slobodno vrijeme?
4. Koje mjere je potrebno poduzeti kako bi se obogatilo sadržaj slobodnog vremena mladih?
5. U kojoj mjeri mladi imaju mogućnost aktivno sudjelovati u procesu osmišljavanja sadržaja u slobodno vrijeme?
6. Koje poteškoće su prisutne pri razvijanju i implementaciji programa provođenja slobodnog vremena mladih u Gradu Varaždinu?

Podatke smo prikupljali metodom polu-strukturiranog intervjua na uzorku od 12 mladih osoba iz Varaždina za koje imamo osobne spoznaje o kompetetnosti vezanoj uz problematiku istraživanja. U svrhu izrade rada napravljen je prijedlog istraživanja koji je 23. srpnja 2019. godine dobio dopusnicu za provedbu od strane Povjerenstva Odsjeka za sociologiju za ocjenu etičnosti istraživanja Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

3. TEORIJSKI KONCEPT RADA

3.1. Sociologija slobodnog vremena

Slobodno vrijeme je promjenjiva društvena pojava koje obilježava gotovo sva područja društvenog života, odnosno ono je „...povezano sa svim područjima ljudske egzistencije“ (Farkaš, 2014:38). Kroz njegovu dihotomiju s radom čovjek oblikuje svoj stil života. Kao kompleksna društvena sastavnica, slobodno vrijeme je uvjetovano društvenim položajem, cjelokupnim životnim iskustvom pojedinca, izgrađenim navikama, njegovim individualnim potrebama te mogućnostima koje pojedincu pruža društvena sredina. Uzimajući u obzir relaciju i interakciju slobodnog vremena s globalnim društvenim sistemom, njegovo (su)djelovanje obuhvaća veoma širok spektar aspekata suvremenog življenja, rada, razonode i odmora čovjeka. (Vidulin-Orbanić, 2008)

Sociologija slobodnog vremena se, prema Todoroviću, bavi

„proučavanjem relevantnih čimbenika koji uvjetuju promjene između radnog i neradnog vremena, objektivnim uvjetima koji modificiraju odnose između segmenata slobodnog vremena te dokoličarskim aktivnostima koje determiniraju razvoj ličnosti u okvirima slobodnog vremena.“ (Todorović prema Farkaš, 2014:39)

Kompleksnošću proučavanja slobodnog vremena bavili su se ranije spomenuti Aleksandar Todorović, Ratko Božović i Georg Ritzer. Todorović prepoznaje nužnost interdisciplinarnog pristupa u proučavanju slobodnog vremena naglašavajući kako se interpretacija tog *totalnog društvenog fenomena* oslanja na spoznaje iz, ne samo opće sociologije i posebnih sociologija kao što su sociologija rada ili sociologija kulture, već i iz drugih društvenih i humanističkih disciplina kao što su ekonomija, psihologija i

filozofija. (Todorović prema Farkaš, 2014) Božović smatra kako su dosadašnja istraživanja o slobodnom vremenu napravila svojevrstan *epistemološki rez* djeleći se na socijalno-psihološka i ekonomsko-socijalna istraživanja. (Božović prema Farkaš, 2014) Georg Ritzer zaključuje kako je u proučavanju, razumijevanju i interpretiranju fenomena slobodnog vremena nužan koherentan i integrativni pristup kako bi se primjereno mogla objasniti ta „supraorganska stvarnost“. (Ritzer prema Farkaš, 2014) Todorović prepoznaje navedenu problematiku, te tvrdi kako je za razvoj sociologije slobodnog vremena od izrazite važnosti stvaranje teorijskog korpusa koji će empirija *misaono institucionalizirati*. (Todorović prema Farkaš, 2014)

Slobodno vrijeme, kakvim ga danas smatramo, nastaje u industrijskoj civilizaciji. Pojavom radnog vremena u svakodnevnom životu radnika oslobađa se „neradno vrijeme“ koje pojedinci upotpunjuju raznovrsnim aktivnostima. Vrijednost toga slobodnog vremena u industrijskom društvu kontinuirano je rasla do kraja 19. stoljeća što je u drugoj polovici 20. stoljeća rezultiralo i buđenjem znanstvenog interesa za istraživanjem aktivnosti kojima pojedinci ispunjavaju to vrijeme, te na utjecaj navedenih aktivnosti na pojedince i društvo. (Bouillet, 2008)

Autori koji proučavaju načine provođenja vremena u moderno doba razlikuju četiri vrste vremena: vrijeme na poslu, obiteljsko vrijeme, osobno vrijeme, te slobodno vrijeme. Vrijeme na poslu je vrijeme koje osoba provede obavljajući plaćeni posao u radnoj organizaciji ili kod kuće. Obiteljsko vrijeme je vrijeme koje je posvećeno brinući se za zajednicu obitelji i njihove članove. Osobno vrijeme tiče se zadovoljavanja fizioloških potreba, dok u slobodno vrijeme spadaju sve ostale aktivnosti kao što su, primjerice: igranje, bavljenje sportom, religioznim ili duhovnim aktivnostima, hobijima, ljenčarenje, itd. (Brkljačić, 2012)

3.2. Slobodno vrijeme, dokolica, besposlica

U znanstvenoj literaturi veliki naglasak stavlja se na razlikovanje pojmova srodnih slobodnom vremenu kao što su dokolica, besposlica i oslobođeno vrijeme. Francuski sociolog Joffre Dumazedier razlikuje navedene pojmove, te slobodno vrijeme definira kao

„niz aktivnosti u kojima pojedinac prema vlastitom nađenju može raditi što želi: odmarati se, zabavljati se, obrazovati se, ostvariti svoje stvaralačke potencijale, pod uvjetom da je oslobođen vlastitih profesionalnih, obiteljskih i društvenih obveza.“ (Dumazedier prema Farkaš, 2014:40)

Autor prepoznaje i tri osnovne funkcije dokolice: a) odmor koji otklanja umor izazvan radom ,b) zabavu kao sredstvo kojom se pojedinac odmiče od rutiniziranog načina života, te c) razvoj ličnosti koji omogućuje afirmaciju čovjekovih stvaralačkih snaga i svijesti. Odmaranje, kao funkciju dokolice, prepoznaju Herbert Marcuse i Karl Marx. (Marcuse, Marx prema Farkaš, 2014) Obojica ga promatraju u distinkciji s industrijskim radom koji iscrpljuje i zaglupljuje. Odmor ublažuje te simptome te, prema Marxu, pribavlja snagu kako bi pojedinci mogli nastavljati s ispunjavanjem svojih rodni uloga. (Marx prema Farkaš, 2014) Sociolog Milan Polić slobodno vrijeme definira kao „dio čovjekova vremena koje mu ostaje nakon što je ispunio svoje radne obveze, odnosno kad je pojedinac oslobođen radne prinude.“ (Polić prema Farkaš, 2014:41) Nadalje, Milan i Rajka Polić, razgraničavaju pojmove dokolica i besposlica na sljedeći način: „Kao vrijeme slobode od rada, slobodno je vrijeme besposlica, a tek kao vrijeme slobode za samoostvarenje, slobodno je vrijeme dokolica.“ (Polić M., Polić R. Prema Farkaš, 2014:41) Na slobodno vrijeme se gleda kao viši rodni pojam koji se može manifestirati u vidu besposlice ili neosmišljenog slobodnog vremena odnosno u vidu dokolice ili osmišljenog slobodnog vremena. (Farkaš, 2014)

Vidulin-Orbanić definira slobodno vrijeme kao

„promjenjivu društvenu pojavu i moderan fenomen, koji je obilježio gotovo sva područja društvenog života: od socijalnog, pedagoškog, ekonomskog, političkog, zatim zdravstvenog, komercijalnog i turističkog“. (Vidulin-Orbanić, 2008:19)

U suvremenom društvu ono označava

„...prostor i mogućnost interakcije u procesima individualizacije, socijalizacije i inkulturacije;...prostor samoaktualizacije i samoostvarenja osobnosti.“ (Previšić prema Vidulin-Orbanić, 2008:20)

Razvitak ličnosti, kao funkciju dokolice, objašnjavaju Vidulin Orbanić i Rudi Supek. Vidulin Orbanić prepoznaje

„...pozitivan i optimalan aspekt korištenja slobodnog vremena u vidu učenja, usavršavanja, razvijanja osobnosti i stvaralačkog doprinosa...U njemu se stvaraju uvjeti za razvoj dispozicija, sklonosti, vještina, otkriva se nadarenost i talent za određeno područje i pogoduje razvoju svih ljudskih kvaliteta.“ (Vidulin-Orbanić, 2008:24)

Nastavno, Rudi Supek koncipira je

„kao područje u kojem se može razviti samosvijet građanina koja bi mu s jedne strane omogućila ozbiljenje vlastite kreativnosti, inovacije i stvaralaštva, a s druge razvijanje kritičke svijesti koja bi mu otvorila mogućnost odmaka od tržišnog diktata.“ (Supek prema Farkaš, 2014:41-42)

Polić o odnosu navedenih pojava zaključuje kako za dokolicu pojedinac

„valja biti potaknut i poduprt od društvene okoline jer u protivnome se slobodno vrijeme pretvara u besposlicu, odnosno dosadu koja prije ili kasnije postaje destruktivna kako za samoga pojedinca, tako i za njegovu okolinu.“ (Polić prema Farkaš, 2014:42)

Polić se, baveći dokolicom, dotiče odgoja kao jednog od ključnih preduvjeta „slobode“ koji bi omogućio nesmetani razvoj pojedinaca u smjeru njihovih interesa. (Polić prema Farkaš, 2008) Jedno od ključnih područja istraživanja slobodnog vremena vezano je uz načine njegova korištenja, te njihove uzroke i učinke na pojedinca i društvo. Autori Iso-Ahola i Crowley prepoznaju značajnu ulogu načina provođenja slobodnog vremena u „usvajanju novih znanja, razvoju socijalnih vještina i odnosa jer upravo slobodno vrijeme može pružiti socijalni kontekst za razvoj osobnih kompetencija i resursa.“ (Brkljačić i sur., 2012:357) Različite aktivnosti mogu različito utjecati na razinu zadovoljstva mladih. Prema načinu provođenja slobodnog vremena, Brkljačić slobodno vrijeme dijeli na aktivno, primjerice vježbanje i učenje, te pasivno u vidu izležavanja ili surfanja na internetu. Također, slobodno se vrijeme može provoditi strukturirano, primjerice pohađanje nekog tečaja, ili nestrukturirano kao izlazak na kavu s prijateljima. Prema tome, slobodne aktivnosti mogu se kategorizirati na više načina, ovisno o kontekstu. (Brkljačić, 2012)

Sličnu kategorizaciju vezanu uz provođenje slobodnog vremena donosi i Martinić. Prema njezinim razmišljanjima u dokolici postoje dva tipa ponašanja: produktivno odnosno aktivno i neproduktivno odnosno pasivno ili potrošačko. Razlika između ova dva idealna tipa određena je pojedinčevim odnosom naspram svijeta. Tako se aktivno

ponašanje veže uz aktivnosti u čijem sklopu pojedinac utemeljuje svoj kritički odnos prema stvarnosti, dok je neaktivno ono u kojem dominira površni odnos prema aktualnome društvenom kontekstu. Način na koji se provodi slobodno vrijeme, aktivno ili pasivno, ključ je razvoja ličnosti kao jedne od funkcija dokolice. (Martinić prema Farkaš, 2008) Martinić se u svom razlikovanju aktivne i pasivne dokolice dotiče njihovih utjecaja na pojedince:

„Dok se forsiranjem zabavnosti, bijegom i kompenzacijom pojedinac otuđuje od zajednice, sve se više utapa u vlastitu osamljenost i nesavladivu dosadu i tjeskobu, dotle produktivnim odnosom prema okolini individua sve više razvija svoju osobnost...Pasivnost i nekritičnost svode je na gotovo neizdiferenciranu »potrošačku biljku« koja je ograničena na konzumaciju.“ (Martinić prema Farkaš, 2008:50)

Uz sve do sada navedeno, sociološku relevantnost istraživanja slobodnog vremena možemo zaključiti idejom autorice Martinić kako slobodno vrijeme, kao promjenjiva društvena pojava i moderan fenomen, obilježava gotovo sva područja društvenog života, te je ono »društvo u malom« jer „...u njemu i oko njega dolaze do izražaja iste pozicije, životne opredijeljenosti koje su karakteristične i za društvenu situaciju općenito.“ (Martinić prema Vidulin-Orbanić, 2008:19)

Zaključno, slobodno vrijeme smatramo kao viši rodni pojam koje se može provoditi u vidu dokolice ili osmišljenog, produktivnog i aktivnog slobodnog vremena; te u vidu besposlice ili neosmišljenog, neproduktivnog i pasivnog slobodnog vremena. Koncept slobodnog vremena u radu ćemo koristiti kao dio vremena koje je oslobođeno od radnih, školskih i studijskih obveza.

3.3. Fenomen slobodnog vremena u suvremenom društvu

Širenjem neoliberalnog modela razvoja kojeg karakterizira sve brži tempo života, današnji ljudi žive u društvima s manjkom dokolice uz dominaciju konzumerizma, odnosno potrošačke kulture. Slobodno vrijeme neizostavan je dio svakodnevnoga života suvremenog čovjeka te ono oblikuje stil života pojedinaca, a posebno važno mjesto ima u procesu socijalizacije mladih kao svojevrsna škola života „koja treba pomoći pojedincu i grupama u optimalnoj društvenoj integraciji i participaciji u građanskoj kulturi.“ (Ilišin i sur., 2013:69) Babić napominje kako je „razvojem građanskog društva i intenziviranjem

produktivnoga procesa slobodno vrijeme ozbiljno dovedeno u pitanje, a retorički refren „nemam vremena“ postaje svojevrsnom osobnom iskaznicom, pa i vrijednosnim kodom, čovjeka moderne epohe“. (Bouillet, 2009:344) Chris Rojek navodi kako je dokolicu potrebno proučavati u kontekstu društveno-povijesne situacije s kojom stoji u interakcijskoj vezi. Autor identificira osnovne razlike moderne i postmoderne dokolice. Modernističko shvaćanje dokolice je kako je ona segmentirana od rada, dok postmodernistička shvaćanja napuštaju taj kontrast područja rada i dokolice, te ističu njihov potencijalni *simbiotski* karakter. Osim navedenog, Rojek prepoznaje i razliku u poimanju iskustva između moderne i postmoderne dokolice. Dok je u modernim društvima karakteristična oštra razlika autentičnog i neautentičnog iskustva pri čemu se autentično smatra *vrijednim*, u postmodernoj kulturi neautentično iskustvo dobiva *punovrijedno* značenje koje se manifestira kao *virtualna realnost*. (Rojek prema Farkaš, 2014) Promjene u dokolici objašnjava i Manuel Castells. Pod utjecajem novih informatičko-komunikacijskih tehnologija razvijaju se novi načini komunikacije u kojima je „sve dostupno“. Nadalje, moderna dokolica je najčešće organizirana, te se određeni oblici aktivnosti vežu uz varijable kao što su spol, dob i klasna pripadnost, dok postmoderna dokolica u sebi sadrži „*larpurlartistički*“ trenutak te odbacuje determinante svojstvene za modernu dokolicu. (Castells prema Farkaš, 2014) Postmoderna dokolica omogućuje pojedincu da određenim načinom provođenja slobodnog vremena izgradi poseban osjećaj identiteta i životni stil. Ona mu omogućava da odabere što želi biti u kontekstu društva jer se kroz slobodne aktivnosti koje su odabir pojedinaca, za razliku od obaveza kao što su škola ili posao, pruža osjećaj slobode i osobne kontrole te su kao takve vrhunac ostvarenja užitka i sreće. (Bouillet, 2008) Martinić tvrdi kako se životni stil i osobni identitet izgrađuju kroz konzumerizam, te se tako pruža prividna društvena pokretljivost. Kao posljednju razliku Rojek ističe modernu dokolicu kao hijerarhijski organizirani odnos stručnjaka i potrošača, dok „...u postmodernom kontekstu pojedinci preuzimaju dvostruku ulogu: organizatora i sudionika u najrazličitijim vidovima slobodnoga vremena.“ (Rojek prema Farkaš, 2014:50)

Martinić prepoznaje negativnu stranu pasivno provedenog slobodnog vremena u kapitalističkim društvima. Potrošačko ponašanje se u njima najčešće konkretizira u »potrošačkoj dokolici« koja je destruktivna za ličnost pojedinca. Njegovo se postojanje svodi na „...pasivnoga i neproduktivnoga subjekta koji ne radi ono što želi, nego ono što mu je nametnuto te u konačnici ne razvija svoju posebnu bit, što je prema mnogim

teoretičarima smisao ljudske egzistencije.“ (Farkaš, 2014:52) Svojevvrstan bijeg od potrošačkog načina života pojedinci mogu tražiti baveći se aktivnim i strukturnim aktivnostima u slobodno vrijeme. One imaju potencijal zaštite od značajnih životnih promjena i životnih stresova jer omogućuju odmor od situacija i misli koje izazivaju stres, te omogućavaju emocionalni, psihološki i fizički oporavak koji povećava otpornost i sposobnost proaktivnog suočavanja. (Bouillet, 2008) Prema Brkljačić (2012), aktivno provođenje slobodnog vremena pruža više sreće i zadovoljstva, umanjuje negativne učinke nezaposlenosti i nezadovoljstva poslom, te je izazovnije jer zahtijeva više truda i koncentracije, a kao takvo se smatra optimalnim u smislu savladavanja razvojnih zadataka i izgradnje osobnih resursa.

3.4. Slobodno vrijeme i mladi

Mladošću se smatra tranzicijsko razdoblje između djetinjstva i odrasle dobi te je kao donja granica najčešće određena 15. godina života, a gornja varira od najčešće 24., no ponekad i do 34. godine života. Navedena se granica širi zbog sve ranijeg ulaska u pubertet te sve kasnijeg stupanja u „svijet odraslih“. Slovenska sociologinja Mirjana Ule navedenu tendenciju naziva *produžena mladost* koju karakterizira sve duže institucionalizirano obrazovanje, otežano i neadekvatno zapošljavanje, usporeno socio-ekonomsko osamostaljivanje, odlaganje zasnivanja vlastite obitelji i slabo uključivanje u javne poslove, odnosno društveno odlučivanje. (Ule prema Ilićin i sur., 2013) Ilićin i suradnice u djelu *Mladi u vrijeme krize* prepoznaju probleme s kojima su suočeni mladi u hrvatskom društvu. Prvi problem su ekonomske i političke posljedice Domovinskog rata koje su dugoročno utjecale na smjer i tempo društvenog razvoja. Drugi problem je loša društvena transformacija vidljiva u deficitarnoj demokratizaciji hrvatskog društva, te devastaciji gospodarskih resursa proizašloj iz loše provedene privatizacije i restrukturiranja privrednih subjekata. Navedeno je rezultiralo propadanjem gospodarskih subjekata i radnih mjesta, te opadanjem životnog standarda i opće kvalitete života većine građana. Nakon toga su uslijedile demokratska konsolidacija i proces pripreme za ulazak Hrvatske u Europsku Uniju, no i globalna ekonomska kriza 2008. godine. Među mlade su se tako „zavukli“ osjećaji tjeskobe i besperspektivnosti zbog odrastanja u društvu obilježenom ratnim traumama i skromnim gospodarskim razvojem, te sazrijevanja u okolnostima gospodarskog nazadovanja i osobne neizvjesnosti i nesigurnosti. Zbog svega

navedenoga i pada udjela mladih u ukupnom stanovništvu Republike Hrvatske mladi su sve važniji društveni resurs, (Ilišin i sur., 2013) no znanstvena istraživanja dokazuju kako su studenti u slobodnom vremenu izloženi rizičnim ponašanjima pri čemu dominiraju konzumiranje psihoaktivnih sredstava, nedovoljna fizička aktivnost i nedovoljna zastupljenost strukturnih aktivnosti u slobodnom vremenu. (Bouillet, 2008)

U današnjem poimanju slobodnog vremena postoje četiri potrebe mladih: a) potreba za zabavom, b) za odmorom, c) za rekreacijom te za d) kulturnim aspektom provođenja slobodnog vremena. Razvojem tehnike, tehnologije i komunikacije dolazi do povećanja prostora i opsega slobodnog vremena, te se mladima na taj način otvara novi veliki spektar načina na koje mogu provoditi slobodno vrijeme. U aktivnosti kojima mladi upražnjavaju potrebu za zabavom spadaju druženje i razonoda najčešće u vidu odlaska u noćne klubove i kafiće s prijateljima, gledanje televizijskog programa, slušanje glazbe upitne kvalitete i slično. Zabavne aktivnosti traže malen ili nikakav angažman, te su produkt kulture stvorene prema masovnim normama industrijske proizvodnje koja se obraća široj populaciji – „masovna kultura“. (Vidulin-Orbanić, 2008)

Odmorom se pojedinci opuštaju od napetosti i svakidašnjeg tempa života, obnavljaju svoje produktivne i preproduktivne snage. Neki od načina odmora su mirno opuštanje, san, drijemanje, listanje časopisa, čitanje knjiga (koje može biti i u vidu zabave), te joga. U suvremenom ubrzanom životu punom pritisaka sve je manje vremena za odmor, odnosno regeneraciju i obnavljanje snage i energije što može utjecati na zdravstveni status pojedinca. (Vidulin-Orbanić, 2008)

Najprimjereni način provođenja slobodnog vremena na razvoj mladih je u vidu aktivnog bavljenja različitim sadržajima. Već desetljećima postoje različiti oblici okupljanja djece i mladih u školskom razdoblju kao što su izvanškolske i izvannastavne aktivnosti, sportske aktivnosti, kulturno-umjetničke aktivnosti, te tehničke aktivnosti koje se odvijaju u školama, udrugama, organizacijama, pokretima ili savezima, a otvorena su za sve koji se u njih žele uključiti. Potreba za rekreacijom ispunjava se hobijima kao što su primjerice izleti i šetnje u prirodi, odlasci na sportske manifestacije, bavljenje sportom, čitanje knjiga, slušanje glazbe i slično. Kao kulturni aspekt provođenja slobodnog vremena podrazumijevamo svo vrijeme iskorišteno za kritičko promišljanje, za stvaranje, za odgoj i učenje, osobnu nadogradnju, za kulturni doprinos i za promicanje kulture življenja. (Vidulin-Orbanić, 2008)

Obrascima provođenja slobodnog vremena mladih u Republici Hrvatskoj bavila se autorica Vlasta Ilišin. Njeno istraživanje iz 2013. godine pokazuje kako s najviše slobodnog vremena raspolažu nezaposleni, stanovnici Istočne Hrvatske i muškarci koji nisu u braku, dok najmanje slobodnog vremena imaju zaposleni, žene, stanovnici Dalmacije i Istre i Primorja te mladi koji žive u (izvan)bračnoj zajednici. Nadalje, podaci ukazuju na redukciju količine slobodnog vremena kod ispitanika/ca koji su stariji, obrazovaniji i religiozniji, odnosno oni koji su preuzeli neke profesionalne i obiteljske obaveze. Istraživanje pokazuje kako su najčešće aktivnosti u kojima sudjeluju mladi: druženje s prijateljima, izlasci u kafiće, igranje računalnih igara, gledanje televizije, te slušanje rock i slične glazbe; dok aktivnosti s kojima se najmanje bave uključuju: političku aktivnost, odlaske na javne tribine, odlaske na umjetničke izložbe, odlaske u kazalište, bavljenje humanitarnim i volonterskim radom, te slušanje klasične glazbe. Iz komparativnog prikaza sudjelovanja mladih u aktivnostima slobodnog vremena primjećuje se kako u posljednjih 9 godina pojavljuje izrazito povećanje u igranju računalnih igara, odnosno provođenju vremena za računalom. S druge strane prepoznajemo i pad gledanja televizije, slušanja rock i slične glazbe, slušanja radija i čitanja dnevnih/tjednih novina. Navedeni podaci ukazuju na trend potiskivanja starijih medija od strane novih. Osim navedenih aktivnosti kojima se mladi sve manje bave u slobodno vrijeme, prepoznajemo i aktivnosti kojima mladi sve više ispunjuju isto. Tako se mladi sve više aktivno bave sportom ili nekim hobbijem, te volonterskim i političkim angažmanom. (Ilišin, Vrkaš; 2017)

3.5. Politika i mladi

Već smo ranije naveli problematične društvene okolnosti u kojima sazrijevaju mladi u Hrvatskoj. Oni su dio populacije koji je najizloženiji društvenim utjecajima te su opterećeni specifičnim generacijskim problemima koji su rezultat tranzicije iz djetinjstva i mladosti u odraslost. Pod pritiskom ispunjenja društvenih očekivanja vezanih uz integraciju u svijet odraslih u aktualnim nepovoljnim uvjetima i okolnostima mladi moraju donositi životne odluke za koje je sve teže predvidjeti konzekvence. U društvu u kojem je za uspješnu demokratsku transformaciju nužan demokratski angažman i aktiviranje potencijala svih građana važno je raspravljati o demokratskom potencijalu

mladih koji je važan resurs za kreiranje stabilnog demokratskog društva u sadašnjosti i budućnosti.

„Znanstvena i stručna rasprava o mladima potrebna je i korisna iz najmanje tri razloga. Prvo, znanstveno verificirani podaci i analize nužna su protuteža često prisutnom javnom diskursu o mladima kao problematičnom segmentu populacije koji u žižu interesa dolazi ponajprije zbog nekih ekscenčnih događaja i pojava. Drugo, znanstveni uvid u društveni status, obrasce ponašanja i vrijednosni sustav mladih omogućuje ne samo spoznaje o glavnim značajkama mlade populacije nego i o društvu kojega su integralni dio. I treće, budući da su mladi vrlo dinamična društvena skupina upravo se među njima najprije mogu detektirati novi trendovi koji u pravilu upućuju na smjer i opseg promjena koje će zahvatiti ostale društvene skupine i društvo u cjelini.“ (Ilišin i sur., 2015:7-8)

Kako bi smo što bolje mogli razumijeti demokratski potencijal mladih u Hrvatskoj, kao najvitalniji segment populacije s najviše inovativnih potencijala, nužno je objasniti odnos suvremene mladeži prema politici. Odnos mladih u Republici Hrvatskoj prema politici sličan je i odnosu njihovih vršnjaka u drugima zemljama. Mladi slabo participiraju u politici, ponajprije u formalnoj, što se može uočiti u smanjinjavnju njihova izlaska na izbore i učlanjivanja u političke stranke. Nadalje, istraživanja ukazuju na njihovu slabu zainteresiranost za politiku – istraživanje Vlaste Ilišin iz 2013. godine ukazuje na podatak kako 54,4% mladih nema nikakav interes za politiku, posjeduje nisku razinu političkog znanja, sve rjeđu stranačku identifikaciju, te nisko povjerenje u političke institucije i aktere. Kako bi demokratski sustav funkcionirao očekuje se da građani imaju barem određeni stupanj povjerenja u institucije¹ koje se obično određuje kao „...*sažeta procjena u kojoj mjeri sustav odgovara na potrebe građana te vjerovanje da će učiniti ispravno i u odsustvu stalnog nadzora.*“ (Miller, Listhaug prema Ilišin i sur., 2015:47) „*U tom smislu političko povjerenje može se smatrati jednim od najvažnijih resursa za demokratski politički sustav.*“ (Hooghe, Zmerli prema Ilišin i sur., 2015:47) Ono je, također, „...*jedna od glavnih sastavnica građanskog povezivanja koje je pak temelj političke i građanske participacije.*“ (TorneyPurta, Richardson i Barber prema Gvozdanović, 2014:6) No, ne može se reći kako su mladi općenito alijenirani od političkog djelovanja, već su politički alijenirani od tradicionalne politike. Navedena teza

¹ Političko povjerenje.

„...podrazumijeva da su mladi razočarani i kritično raspoloženi prema institucionalnoj politici, u čijim se agendama ne prepoznaju, ali da im je stalo do demokratskog sustava kojeg treba osuvremeniti i učiniti responzivnijim u odnosu i na stare i nove interese i potrebe građana, posebice mladih.“ (Ilišin i sur., 2015:18)

Taj se angažman objašnjava fenomenom „nove političnosti mladih“ prema kojem mladi preferiraju izvaninstitucionalne političke aktivnosti u koje spadaju demonstracije, bojkoti, potpisivanje peticija, uključivanje u volonterski i humanitarni rad te u organizacije civilnoga društva koje se bave rješavanjem društvenih problema. Unutar postojećeg socijalnog i institucionalnog (ne)povjerenja mladi ističu potencijalni motivacijski utjecaj obitelji i prijatelja za društvenim i političkim angažmanom. Osim udruga mladih koje su generacijski utemeljene, mobilizacijski potencijal organizacija civilnog društva percipiran je tek nešto većim nego „omraženih“ političkih stranaka, dok potencijalnu mobilizacijsku snagu vide u nagovoru obitelji i prijatelja. (Ilišin i sur., 2015)

Na primjeru tipologije javnih politika u Hrvatskoj iz 2012. godine Ana Petek u socijalne politike ubraja: zdravstvenu politiku, politiku socijalne skrbi i socijalne pomoći, mirovinsku politiku, obrazovnu politiku, stambenu politiku i urbano planiranje, politiku prema ženama, politiku prema manjinama i obiteljsku politiku. (Petek prema Ilišin i sur., 2015) Socijalne politike obraćaju se *„posebnim društvenim skupinama i imaju tendenciju realocirati društvene resurse radi integracije ili poboljšanja društveno/političko/ekonomskog položaja konkretne socijalne skupine.“* (Ilišin i sur., 2015:275-276) Interesantno je da u navedenoj tipologiji nema politike za mlade koja je sastavni dio socijalnih politika kako u Hrvatskoj tako i u svijetu. U nastavku ćemo se osvrnuti na Europski i Hrvatski okvir socijalnih politika za mlade.

3.5.1. Okvir javnih politika Europske Unije usmjeren mladima

Prema Vlasti Ilišin, *„temelji zajedničke europske politike prema mladima postavljeni (su) 1970. godine osnivanjem Europskog centra za mlade i Europskog foruma mladih 1979. godine“* (Kovačić prema Ilišin, Vrkaš, 2015:279), dok *„politika za mlade postaje zastupljenija u policy dokumentima tek sredinom 1990-ih godina.“* (Kovačić prema Ilišin, Vrkaš, 2015:279) Suvremena europska politika za mlade sadržana je u dokumentu Strategija za mlade EU koja je na snazi za razdoblje od 2019. do 2027. godine. Za početak je važno naglasiti kako se mladi razlikuju prema brojnim kriterijima,

primjerice pohađaju li osnovnu školu, srednju školu, fakultet, da li su zaposleni ili nezaposleni; kojem društvenom sloju pripadaju, kakvi su im politički stavovi, žive li u ruralnom ili urbanom području i slično. Ključ razvijanja politike za mlade je razumijevanje njihove heterogenosti jer „ona mora biti usmjerena prema svima i uzeti u obzir sve različitosti, kako bi se mjerama kojima raspolaže mladi mogli koristiti na najprimjereniji način.“ (Kovačić prema Ilišin i sur., 2015:278) U Strategiji za mlade EU navedeno je jedanaest ciljeva pod okvirom politika za mlade: povezivanje Europske Unije s mladima, ravnopravnost svih rodova, inkluzivna društva, informacije i konstruktivni dijalog, mentalno zdravlje i dobrobit, poticaj mladima iz ruralnih sredina, kvalitetni poslovi za sve, kvalitetno učenje, prostor i sudjelovanje za sve, održiva zelena Europa, te organizacije mladih i Europski programi. Ovi ciljevi donose mnogo smjernica kojima bi se isti ostvarili među kojima mnogi imaju direktne, a gotovo svi indirektno utjecaje na slobodno vrijeme mladih. Tako se primjerice mladima jamči: 1) smisleno sudjelovanje i dijalog s mladima u svim fazama procesa donošenja odluka u EU kroz unapređenje postojećih mehanizama sudjelovanja i stvaranja novih; 2) omogućavanje više prostora, mogućnosti, resursa i programa za osnaživanje dijaloga i društvene uključenosti; 3) osiguravanje jednakih mogućnosti za sve mlade za razvoj potrebnih vještina i pristup učenju kroz praksu koji će olakšati prelazak iz obrazovanja u svijet rada; 4) osigurati da svi mladi ljudi imaju pristup građanskom odgoju i obrazovanje koje će im pružiti temeljna znanja o političkim sustavima, demokraciji i ljudskim pravima, te im omogućiti iskustvo angažiranja u lokalnoj zajednici s ciljem promicanja aktivnog građanstva; 5) jamčiti mladima prilike za utjecanje na sve domene društva i sve faze procesa donošenja odluka – od postavljanja prioriteta do provedbe, nadgledanja i vrednovanja – kroz pristupačne i *youth-friendly* mehanizme i strukture kako bi se osiguralo da politike odgovaraju stvarnim potrebama mladih ljudi; te 6) povećanje resursa i vrsta potpora i inicijativa koje su dostupne organizacijama i skupinama mladih.²

Kako bi željeni koraci u implementaciji politika za mlade bili usmjereni na potrebe mladih potrebna je intenzivna komunikacija između lokalne, regionalne, nacionalne i europske razine za koje je ključno načelo supsidijarnosti „*postojanje kompetencija nižih administrativno-političkih jedinica, odnosno njihovo prepoznavanje konkretnih potreba zajednica koje obuhvaćaju.*“ (Kovačić prema Ilišin i sur., 2015:278) Marko Kovačić načelo pojašnjava na sljedeći način: „*Kod politika za mlade to znači da*

² Iz Strategije za mlade Europske Unije za razdoblje 2019.-2027.

će neke od ciljeva mnogo uspješnije ispuniti jedinica lokalne samouprave, kao primjerice organizaciju slobodnog vremena mladih, nego država per se.“ (Kovačić prema Ilišin i sur., 2015:278) Načelo supsidijarnosti počiva na prepoznavanju konkretnih potreba zajednice od strane lokalnih vlasti što omogućuje kreiranje sadržaja i politika specifičnih željama i potrebama korisnika koji se razlikuju ovisno o lokalnoj zajednici.

3.5.2. Okvir javnih politika Republike Hrvatske usmjeren mladima

U Republici Hrvatskoj upravne i stručne poslove vezane uz politiku za mlade obavlja Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku. Glavni dokument politike za mlade u Republici Hrvatskoj je Nacionalni program za mlade. Aktualni program za mlade je u izradi, odnosno u vrijeme pisanja rada osnivaju se radna tijela po područjima programa: zapošljavanje i poduzetništvo, obrazovanje i cjeloživotno učenje, aktivno sudjelovanje mladih, socijalna uključenost, zdravlje i sport, mladi u ruralnim područjima, mladi i održivi razvoj zajednice, kultura, rad s mladima, te mladi u europskom i globalnom okruženju. Navedeni dokument kreira se za razdoblje od sedam godina (2019.-2026.) te će kao takav biti prvi u povijesti RH pošto su prošli rađeni na razdoblja od 4, odnosno 5 godina s time da je posljednji istekao 2017. godine.³ Osim Nacionalnoga programa za mlade važno je spomenuti i Zakon o savjetima mladih koji se definiraju *„kao savjetodavna tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave koja promiču i zagovaraju prava, potrebe i interese mladih na lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini.*“⁴ S ciljem sudjelovanja mladih *„u odlučivanju o upravljanju javnim poslovima od interesa i značaja za mlade, aktivno uključivanje mladih u javni život te informiranje i savjetovanje mladih u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave.*“⁵

Nepostojanje Nacionalnog programa za mlade od 2017. godine ukazuje na poprilično problematičan i nejasan status mladih u Hrvatskoj. U Zakonu o savjetima mladih možemo prepoznati načelo supsidijarnosti, odnosno težnju da odgovornost vezanu uz politiku za mlade preuzmu jedinice lokalne i regionalne samouprave.

³ Web izvor: <https://mdomsp.gov.hr/istaknute-teme/mladi-i-volonterstvo/mladi-9015/nacionalni-program-za-mlade-9024/nacionalni-program-za-mlade-novo/10280> (pristup: 11. 06. 2019.)

⁴ Iz članka 2. stavka 1 Zakona o savjetima mladih

⁵ Iz članka 1. stavka 1 Zakona o savjetima mladih

3.5.3. Okvir javnih politika Grada Varaždina usmjeren mladima

Na sjednici održanoj 12. prosinca 2014. Gradsko vijeće Grada Varaždina donijelo je odluku o osnivanju Savjeta mladih Grada Varaždina.⁶ Na snazi Savjeta trenutno je Program rada Savjeta mladih Grada Varaždina za 2019. godinu. Iz programa je vidljivo kako se društveno i političko djelovanje mladih usmjereno ka mladima, ali i društvu općenito, treba osiguravati održavanjem tribina, radionica, kampanja, suradnjom sa Centrom za mlade, drugim Savjetima mladih iz Republike Hrvatske, Savjetom mladih Varaždinske županije, studentskim zborovima, vijećima učenika, gradskim institucijama i lokalnim udrugama mladih ili za mlade, putovanjima u gradove regije i Europe u svrhu umrežavanja i razvoja projekata, izradom nove strategije, te pravovremenim informiranjem i osnaživanjem mladih. Osnivanje Savjeta mladih Grada Varaždina, kao načina da se u procese donošenja odluka od posebitog interesa za mlade uključe sami korisnici, dio je Gradskog programa za mlade u razdoblju od 2014. do 2020. godine. Program prepoznaje potrebu za suradnjom Savjeta mladih i organizacijama mladih i za mlade.⁷

U okviru Gradskog programa za mlade spominje se kako je „...vezano uz specifična područja od interesa za mlade, potrebno izdvojiti kulturu, sportske aktivnosti, volonterstvo i mobilnost mladih kao oblik jačanja osobnih i kapaciteta organizacija mladih te angažiranog načina provođenja slobodnog vremena mladih. Pojam slobodnog vremena mladih označava aktivnosti pojedinaca te društvene skupine određene njihovim slobodnim odabirom koje nisu rezultat neke vrste socijalne obaveze/nužnosti.“⁸ Tako Program donosi i mjere kojima bi se omogućilo provođenje aktivnosti programa za mlade u vidu: 1) uspostave sustava projektne, programske i institucionalne potpore organizacijama mladih i za mlade koje pružaju usluge klubova za mlade i centara za mlade na području Grada Varaždina; 2) osiguravanja uvjeta za uspostavu strukturnog dijaloga s mladima u Gradu Varaždinu; 3) poticanja raznolikosti, stabilnosti i razvoja

⁶ Iz Službenog vjesnika Grada Varaždina (br.6, godina XXI)

⁷ Iz Gradskog programa za mlade Grada Varaždina u Službenom vjesniku Grada Varaždina (br.9, godina XXI)

⁸ Iz Gradskog programa za mlade Grada Varaždina u Službenom vjesniku Grada Varaždina (br.9, godina XXI)

prostornih kapaciteta za rad i provođenje aktivnosti organizacija mladih i za mlade u Gradu Varaždinu; 4) promicanja mobilnosti mladih u gradu Varaždinu na svim razinama i područjima interesa; 5) promicanja vrijednosti i uspostavi sustava potpore, priznavanja i nagrađivanja volonterskih aktivnosti mladih u Gradu Varaždinu; 6) poticanja aktivnosti, projekata, programa i zapošljavanja mladih na području suvremene kulture i umjetnosti na području Grada Varaždina; te 7) potpora izgradnji lokalnog sustava informiranja i savjetovanja mladih u Gradu Varaždinu.

Strategijom za mlade EU postavlja se hijerarhijski odnos u kojima je potrebna izrazita komunikacija europske, nacionalne, regionalne i lokalne razine koja preuzima odgovornost u kreiranju politika za mlade. Prijašnje navedeni programi i strategije omogućuju mladima razvijanje vlastitih lokalnih politika za mlade putem Savjeta mladih kao savjetodavnih tijela kojima su za uspješnost cijelog procesa potrebna aktivnost mladih, podrška lokalnih vlasti, te kvalitetna umreženost svih ranije navedenih razina donošenja političkih odluka.

3.6. Medijski i kulturni aspekt slobodnog vremena

Fred Inglis medije definira kao „*oruđa komunikacije koja prenose ili posreduju poruku.*“ (Inglis prema Antolčić, 2016:23) Nastavno, Peruško objašnjava kako mediji kao posrednici, odnosno putevi kojima se prenosi poruka, mogu biti i osobe, no najčešće su to materijalni ili fizički nositelji komunikacije – papir, zvučni ili radiovalovi, nosači zvuka. Za suvremeno društvo karakteristični su masovni mediji kao izvor informiranja.

Masovni mediji stvaraju „*kulturu stvorenu prema masovnim normama industrijske proizvodnje, širenu tehničkim sredstvima masovne difuzije, obraćaju se društvenoj masi, tj. „jednom divovskom aglomeratu jedinki skupljenih neovisno od unutrašnjih struktura društva.*“ (Moren prema Ilišin i sur., 2003:11), takozvanu *masovnu kulturu*. Martinić prepoznaje šest funkcija masovnih medija: 1) informacijska - tvorba i skupljanje obavijesti, 2) selekcijska - izbor i objašnjenje primljenih informacija, 3) eksplikacijska - korištenje obavijesnih sadržaja za stvaranje povezanih predodžbi, 4) edukacijska - prenošenje znanja i kulturnih vrijednosti, 5) zabavna - odmor, opuštanje i razonoda, 6) estetska - stvaranje specifičnih medijskih estetskih oblika (Martinić prema Antolčić, 2016) na koje Miliša i suradnici nadodaju i njihovu manipulativnu ulogu. (Miliša i sur. prema Antolčić, 2016) Suvremeni teoretičari ukazuju na napuštanje

primarne uloge informiranja i obrazovanja od strane medija, te naglašavaju sve veće zadiranje u sva područja života ljudi te utjecaju na načine razmišljanja, življenja, oblačenja i ponašanja (Ružić prema Antolčić, 2016), a samim time i na provođenje slobodnog vremena.

Internet i televiziju, kao dva najkorištenija medija u Republici Hrvatskoj među mladima (Ilišin, Vrkaš, 2017) karakteriziraju laka dostupnost, brzina kojom šire informacije, raznolikost sadržaja i višebrojne mogućnosti koje nude. One su se uklopile kao neizostavan dio svakodnevnog života te su počele utjecati na različite aspekte društva. Ovisno o načinu njihove upotrebe, mediji mogu imati svoje pozitivne i negativne aspekte. Primjerice, internet sadrži veliku količinu informacija dostupnih svakom korisniku u svakome trenutku što omogućava informiranost o životu drugih kultura i subkultura, uključenost u zajednicu u vidu informiranja o važnim događajima te osjećaju sudjelovanja u događajima. Nadalje, korištenje interneta pomaže u procesu definiranja i formiranja osobnog stila života oblikujući identitet i opće samopoimanje pojedinca, ali se može koristiti i kao izvor zabave. S druge strane, štetni utjecaji medija su prekomjerna tjelesna težina zbog smanjene svakodnevne fizičke aktivnosti, kao što su bavljenje sportom u slobodno vrijeme te ostale aktivnosti izvan stambenog prostora, oglašavanje nezdrave hrane, *cyber-bullying*⁹, suočavanje sa rješavanjem stvarnih problema što može biti svojevrsna kočnica pri razvoju ličnosti, kriza obiteljskog odnosa, iluzija blizine i osjećaja da mladi nisu sami i usamljeni, bijeg od realnosti, udaljavanje od odgovornosti i međusobnih odnosa. (Košir prema Antolčić, 2016). Nadalje, veliki broj informacija omogućava i postojanje neprovjerenog sadržaja, informacija kojima se manipulira ljudima, te dostupnog nasilnog sadržaja i kriminalnih radnji. (Ružić prema Antolčić, 2016) Korištenjem interneta gubi se privatnost, te je sve češća pojava medijske ovisnosti i poremećaja koje prouzrokuje kao što su depresija, nedostatak sna, smetnje vida, smanjenje zdravih navika i slično. (Miliša prema Antolčić, 2016) Negativni učinci povezuju se i sa igranjem računalnih igara u kojima emocionalno iskustvo, za razliku od televizijskog ili filmskog nasilja kojeg gledatelj doživljava u ulozi svjedoka, proizlazi iz interaktivnog igranja kao sudjelovanje, te potiče agresivno ponašanje. Problematično je i pitanje gdje su granice normalnog odnosno prekomjerenog korištenja interneta. Istraživanja pokazuju kako postoji određeni broj mladih koji pokazuju elemente

⁹ „Cyber-bullying ili elektroničko zlostavljanje je fenomen koji sve više mladih, osobito tinejdžera, dovodi do očaja. Ovaj se oblik nasilja koristi elektroničkom poštom, blogovima, društvenim mrežama, MMS i SMS porukama, web stranicama.“ (Antolčić, 2016:44)

ponašanja koje vežemo uz ovisnosti, a očituju se u socijalnom, obiteljskom i radnom životu osobe (Robotić prema Antolčić, 2016). Ovisnost o internetu definira se kao „kompulzivan nagon za prekomjernim korištenjem internetskih usluga na način koji narušava fizičko i/ili psihičko zdravlje te uzrokuje teškoće u svakodnevnom obiteljskom, socijalnom i radnom životu“ (Robotić prema Antolčić, 2016:45).

Danas je u razvijenim državama svijeta djeci i mladima omogućen lagan pristup medijima. Posebnu pozornost treba usmjeriti slobodnom vremenu u kojem se oni prvenstveno koriste. Svojom involviranošću u slobodno vrijeme u kojem se mladi socijaliziraju, mediji u sve većoj mjeri utječu na razvoj ličnosti.

Gordana Vilović je 2014. godine, analizirala sadržaje nacionalnih dnevnih novina u izbornoj kampanji za Europski parlament. U dvjema promatranim novinama selekcija vijesti gotovo da i nije bila vezana uz mlade – od 188 objavljenih članaka tek ih se 12 bavilo populacijom mladih. Najviše medijske pažnje dobio je slučaj maturanta Mihaela Peklara koji je bio na listi stranke ORaH¹⁰. Mladi gimnazijalac, izvrstan učenik bio je na šestom mjestu kandidacijske liste stranke, te je u medijskim nastupima govorio kako želi, primjerice, poboljšati obrazovni sustav i uvesti nove tehnologije u državne službe s ciljem što veće efikasnosti istih. Tijekom gostovanja uživo u emisiji Dnevnik 3 mladić je imao tremu, a njegovu su želju da ukaže na potrebu kako mladi mogu sami zastupati interese vlastite generacija mediji nazivali „banalizacijom visoke politike“. (Ilišin i sur., 2015) Navedena je kandidatura prikazana

„...više kao „nevjerojatan događaj“, a ponajmanje kao avangardan postupak vodstva ORaH-a koje je i stvarno pokazalo uvažavanje potrebe da mladi ljudi sami artikuliraju i zastupaju interese svoje generacije.“ (Ilišin i sur., 2015:208)

Današnji odnos medija prema mladima je kudikamo bolji i pozitivniji zbog razvoja i popularizacije neprofitnih medija čiju korisnu ulogu u omogućavanju zainteresiranih društvenih skupina ka aktivnom uključivanju u rješavanje društvenih problema prepoznaje Zgrabljic Rotar. Njihovim posredstvom otvaraju se teme koje su rijetko ili nikada zastupljene u *mainstream* medijima, produbljuju se teme iz svih društvenih sfera, olakšavaju se javne rasprave i izražavanje javnog mišljenja, osvještavaju

¹⁰ Održivi razvoj Hrvatske.

se građani, pridonose pluralizmu i raznolikosti te su kao takvi važan čimbenik demokratizacije medijskog prostora. (Zgrabljić Rotar prema Ilišin i sur., 2015)

Kao protutežu promišljanju o suvremenom, pasivnom načinu provođenja slobodnog vremena u potrošačkoj kulturi kojeg su omogućili razvoj tehnologije i medija, valja shvatiti kulturni aspekt njegovog provođenja. Na razvoj ličnosti, osim ranije spomenutih medija, izraziti utjecaj ima kulturni aspekt provođenja slobodnog vremena. Kultura se definira kao

„...složena cjelina, sveobuhvatan intelektualni pothvat, spontan u svojoj nužnosti i promišljen u svojoj duhovnosti. Rođena je onda kada je čovjek postao svjestan sebe povrh svog zadanog objektivnog položaja. Kultura čini nad organsku sastavnicu evolucije ljudske vrste, njezino, kako kaže Gracin (1989) „darlingtonski rečeno, povijest.“ (Žugalj, Cingula prema Vidulin-Orbanić; 2008:23)

Kulturni aspekt slobodnog vremena podrazumijeva kulturne i obrazovne aktivnosti u dokolici koje su usmjerene svestranom razvijanju osobnosti, vještina, razmišljanju, stvaranju kritičkog stava prema pojavama u svijetu i stvaralačkom doprinosu. Upraznjavanje slobodnog vremena kulturnim, umjetničkim i obrazovnim aktivnostima stoji u oprečnom odnosu sa masovnom, potrošačkom kulturom. Navedene aktivnosti „navikavaju mladež na kulturu provođenja slobodnog vremena.“ (Vidulin-Orbanić: 2008:24) Vrkić-Dimić naglašava kako je nužno osigurati niz objektivnih i subjektivnih uvjeta za pravilno odabiranje aktivnosti koje bi bile u funkciji čovjekova zdravog razvoja kao što su: odgojno djelovanje na samopouzdanje pojedinca od rane dobi, stvaranje svijesti i kulture aktivnog korištenja slobodnog vremena, organizirano provođenje slobodnog vremena s odgovarajućim sličnim kadrom, poboljšanje općih životnih uvjeta i prilika u društvu i slično. (Vrkić-Dimić, 2005)

Mediji su nezaobilazna sastavnica suvremenog društva, te imaju izraziti utjecaj na životni stil i slobodno vrijeme pojedinaca. Kao osnovna sastavnica suvremene masovne kulture utječu na doživljavanje nas samih i društva koje nas okružuje. Njihovom se sve većom dostupnošću u slobodnom vremenu korisnicima otvara veliki broj mogućnosti u vidu zabave, edukacije, komunikacije, informiranja, ali i manipuliranja koji se postiže mogućnošću izbora sadržaja. Razgovarajući o medijima svakako valja upozoriti na pozitivne i negativne aspekte njihova korištenja u vezi kojih je potrebna što kvalitetnija edukacija.

4. METODOLOGIJA EMPIRIJSKOG ISTRAŽIVANJA

U procesu istraživanja percepcija mladih o njihovom slobodnom vremenu u gradu Varaždinu pri prikupljanju podataka koristili smo se metodom polu-strukturiranog intervjua. Tijekom prikupljanja i obrade podataka služili smo se metodom tematske analize koja omogućuje fleksibilan pristup, a služi identificiranju, organiziranju, opisivanju i izvještavanju tema unutar skupa podataka. (Braun, Clarke prema Nowell i sur., 2017) Ovo istraživanje vodilo se induktivnim načinom uočavanja tema i obrazaca, te je potaknuto i provedeno zbog želje za razumijevanjem fenomena slobodnog vremena, percepcijom sudionika o različitim aspektima slobodnog vremena, te sociološke relevantnosti teme.

Podaci su prikupljeni tijekom mjeseca kolovoza 2019. godine, te je u navedenom razdoblju realizirano 12 intervjua s urbanom mladeži Grada Varaždina. Razgovore smo u 11 slučajeva vodili kontaktom lice u lice na lokacijama koje su sugovornicima omogućavale opuštenu atmosferu, dok je jedan intervju odrađen elektronskim putem preko aplikacije *Skype*. Pitanja koja su pripremljena, te kojima smo se vodili ticala su se načina na koji mladi provode slobodno vrijeme, percepcijom zadovoljstva mladih načinom na koji provode slobodno vrijeme, sadržaja koji se u gradu nude za mlade, sadržajima koji nedostaju mladima, infrastrukturom vezanom uz slobodno vrijeme u gradu, mjerama kojima bi se mogao obogatiti sadržaj slobodnog vremena mladih, poteškoćama koje su prisutne pri razvijanju i implementiranju programa slobodnog vremena u gradu, političkom aktivnošću mladih, te preporukama sugovornika upućenih mladima kako bi što kvalitetnije provodili slobodno vrijeme.

Audio zapisi su snimani na diktafon, nakon čega su osobno transkribirani od strane istraživača, te su potom sukladno ponavljajućim obrascima i temama obrađivani putem računalnog programa *MAXQDA 2018*.

4.1. Opis uzorka

Sudionici istraživanja birani su prema saznanjima autora istraživanja o razini njihove kompetentnosti vezano uz uključenost u politiku za mlade ili rad s mladima u Varaždinu, te spremnosti na sudjelovanje u istraživanju. Isto smo bili u mogućnosti napraviti zbog dobrog uvida u scenu mladih u Varaždinu što nije utjecalo na objektivnost

sociološkog istraživanja. Tako su u istraživanju sudjelovali: politolog i koordinator kandidature Varaždina za Europsku prijestolnicu mladih 2021. i 2022. godine, predsjednik Savjeta mladih Grada Varaždina, predsjednik Savjeta mladih Varaždinske županije, student kroatistike i filozofije te novinar, profesor u srednjoj školi, učiteljica u osnovnoj školi, studentska koordinatorica u Centru za volontiranje i humanitarni rad, mladi koji doprinose razvijanju sadržaja slobodnog vremena u gradu, netom završeni srednjoškolci i slično. Svi navedeni pripadaju populaciji mladih, u rasponu od 18 do 30 godina, te koji žive u Varaždinu. Ovakav raznovrstan spektar aktivnosti u koje su sugovornici uključeni omogućio nam je sagledavanje problematike mladih iz različitih perspektiva, te nas je uputio u raznolikost potreba i interesa mladih. Također, isto nam je omogućilo sagledavanje političkog procesa donošenja odluka što bližeg gradskim vlastima kroz djelovanje savjetodavnih tijela vezanih uz mlade.

5. NALAZI ISTRAŽIVANJA

5.1. Uvod

U Gradu Varaždinu, prema popisu stanovništva iz 2011. godine¹¹, živi 46 946 stanovnika što ga je činilo 11. gradom po broju stanovnika u Republici Hrvatskoj. Statistički podaci pokazuju da je u dobi između 15 i 30 godina bilo 8 475 mladih odnosno 18,1 % ukupne populacije, od čega 4 374 muškaraca (51,6 %) i 4 101 žena (48,4 %). Ove podatke valja uzeti s rezervom zbog velikog iseljavanja mladih iz Republike Hrvatske o kojem nas izvještavaju mediji, ali i već podosta zastarjelom popisu stanovništva.

Što se tiče obrazovnih institucija, u Varaždinu se nalazi sedam osnovnih škola, trinaest srednjih škola, Centar za odgoj i obrazovanje Tomislav Špoljar, Sveučilište Sjever, Fakultet organizacije i informatike, Geotehnički fakultet, te Pučko otvoreno učilište. Smještajni kapacitet učenicima i studentima nude Učenički dom Varaždin i Studentski dom Varaždin koji je 2017. godine nadograđen novim sektorom.

Kada raspravljamo o slobodnom vremenu u Varaždinu važno je spomenuti što se sve vezano uz mlade nalazi u Varaždinu, odnosno što Grad Varaždin mladima nudi. Odmah treba uzeti u obzir kako se u slobodnom vremenu može upražnjavati izrazito širok

¹¹ Državni zavod za statistiku, 2011.

spektar aktivnosti od kojih veliki broj ne zahtjeva određena infrastrukturna dobra ili udruženja bilo koje vrste.

Vežano uz temu, najbolje je krenuti od Centra za mlade Varaždin koji okuplja kulturno-umjetničke i društvene udruge mladih. Nadalje, tu su Hrvatsko narodno kazalište, Kino Gaj, Gradska knjižnica i čitaonica Metel Ožegović, te mnogobrojni muzeji i zbirke. Varaždin je, također, dom jedanaest crkava i katedrale. Za mlade koji slobodno vrijeme vole provoditi u prirodi, u centru grada nalaze se Šetalište Vatroslava Jagića, Štrosmajerovo šetalište oko Starog grada, te Park Ivana Pavla II. Za one koji vole provoditi vrijeme sa svojim kućnim ljubimcima – Park za pse, te Park za mlade na kojem se nalazi *skate* park. Slobodno vrijeme u prirodi može se provoditi uz rijeku Dravu u čijoj se blizini nalaze kupalište, lokacija mnogih koncerata i sportskih događaja – Arena Varaždin, te trim staza. Ljubitelji sporta vrijeme mogu provoditi vozeći bicikl na jednoj od ruta sve razvijenijeg cikloturizma, te baveći se ili odlazeći na sportska događanja. Sportske kolektive, njih 115 iz četrdesetak različitih sportova¹², okuplja Zajednica sportskih udruga Grada Varaždina. Kao i svaki drugi veliki grad u Hrvatskoj, Varaždin obiluje kafićima i restoranima, a u njemu se u nalazi i *shopping* centar Supernova. Osim navedenoga, Varaždin je poznat po organiziranju manifestacija kao što su: desetodnevni ulični festival umjetnosti Špancirfest, festival Varaždinske barokne večeri, *Trash* Film Festival, festival multimedije MOP Špancirfest, internacionalni festival animiranog filma djece i mladih VAFI, Dani performansa, projekti Ljeto u Varaždinu i Advent u Varaždinu, te mnogi drugi.

U prethodnom dijelu naveli smo neke od posebnosti koje Grad Varaždin nudi mladima u slobodno vrijeme, no treba uzeti u obzir da mladi dosta vremena provode kod kuće primjerice gledajući televiziju, igrajući računalne igre, slušajući glazbu i slično.

Udruga mladih Varaždinski *underground* klub (V.U.K.), u suradnji s Gradom Varaždinom, kandidirala je Grad Varaždin za titulu Europske prijestolnice mladih 2022. godine. Titula se dodjeljuje s ciljem promicanja suradnje među mladima, njihovog osnaživanja i aktivnog uključivanja u društvo i politike odlučivanja te prezentiranja inovativnih ideja, projekata i aktivnosti od mladih za mlade.¹³ Udruga V.U.K. je u

¹² Podatak preuzet s portala Zajednice sportskih udruga: <http://varazdin-sport.hr/clanice/> (posjećeno 08.07.2019. u 17:05 sati)

¹³ Više na: <https://varazdin.hr/novosti/grad-varazdin-finalu-osvajanje-titule-europske-prijestolnice-mladih-2022-godine-7517/> (posjećeno 08. 07. 2019. u 17:35 sati)

prosincu 2018. godine uz partnerstvo Grada Varaždina krenula u projekt Mladi bude Varaždin s ciljem razvijanja održivog tripartitivnog odnosa između mladih, organizacija mladih i za mlade te kreatora javnih politika kako bi se unaprijedila kvaliteta života mladih u gradu.¹⁴

5.2. Načini provođenja slobodnog vremena mladih u Varaždinu

Na početku intervjua smo sa sugovornicima, na temu mladih i njihovog slobodnog vremena, kao polazišnu točku uzeli načine na koji mladi u gradu Varaždinu provode slobodno vrijeme. Razgovori sa sudionicima potvrđuju ranije spomenute rezultate rada Vlaste Ilišin prema kojima urbana mladež grada Varaždina gotovo ne odstupa od mladih u ostatku Hrvatske. Tako su gotovo svi sugovornici kao glavne aktivnosti mladih u slobodno vrijeme naveli druženje s prijateljima, poglavito uz ispijanje kava u kafićima ili večernjim izlascima u noćne klubove ili kafiće. Očekivano, mladi provode slobodno vrijeme koristeći svoje mobilne uređaje i računala, kako za igranje igara tako i za svu raskoš današnjeg *online* svijeta. Mnogi mladi svoje slobodno vrijeme provode aktivno baveći se raznim vrstama sportskih aktivnosti kao što su, primjerice: igranje nogometa, košarke, odlasci u teretanu i bicikliranje. Ostale aktivnosti koje su mladi, tek tu i tamo, spomenuli te se prema tome može zaključiti da ih rjeđe upražnjavaju u slobodno vrijeme od ranije navedenih su: igranje društvenih igara, odlasci na tečajeve, volontiranje, slušanje glazbe, odlasci u shopping centre, baveći se kućanskim poslovima, folklorom, odlascima na razne vrste radionica, tečajeva i slično.

„Mladi u Varaždin provode svoje vrijeme uglavnom na kavama, povremeno izlascima – govorim iz svog osobnog iskustva, i neakve sportske aktivnosti. Mislim da su mladi sve više i više počeli odlaziti na raznorazne sportske aktivnosti, da li grupne treninge, individualne i tako dalje. Eventualno neakvi tečajevi. Mislim da je to način na koji najviše provode vrijeme.“

(Intervju 8)

„... imamo različite podskupine koje provode vrijeme na različite načine. Imamo onih koji izlaze u kafiće, druže se među sobom. Imamo onih koji provode dosta slobodnog vremena doma, kod kuće, u online smislu. A, zapravo, ima i dio koji provode vrijeme

¹⁴ Više na: <http://udruga-vuk.hr/mladi-bude-varazdin/> (posjećeno 08. 07. 2019. u 17:45 sati)

organizirajući neke svoje posebne aktivnosti, ima dosta njih koji sudjeluju u sportskim aktivnostima. Tako da ima stvarno različitih načina na koji provode slobodno vrijeme i svi oni zahtijevaju različit pristup, normalno, u tom segmentu.“

(Intervju 6)

„Pa ja vjerujem da najveći dio odlazi na druženje s frendovima po kafićima. Manji dio odlazi onda na neko aktivno druženje uz recimo: bicikliranje, sport, igranje nogometa, košarke ili takve stvari. Najmanji dio bi rekel da odlazi na posjet kazalištu, kinu, muzeju možda i takve stvari. Tak da, najveći dio odlazi na druženje s frendovima i to su u najčešćem slučaju kafići.“

(Intervju 3)

5.3. Zadovoljstvo načinom provođenja slobodnog vremena mladih u Varaždinu

Kada smo sa sugovornicima razgovarali o tome jesu li mladi zadovoljni načinom na koji provode slobodno vrijeme došlo je do različitih mišljenja. Ovakvi odgovori su očekivani jer je slobodno vrijeme uvjetovano društvenim položajem, životnim iskustvom pojedinaca, izgrađenim navikama, individualnim potrebama te mogućnostima koje pojedincu pruža sredina. Prema tome, zadovoljstvo provedenim slobodnim vremenom je subjektivnog karaktera te, kako neki sugovornici zaključuju, ovisi o samom pojedincu.

„Tako da iz svog aspekta ja mogu reći da oni jesu zadovoljni. „

(Intervju 11)

„Generalno mislim da jesu...“

(Intervju 3)

„Mislim, nisam čula da se netko nešto posebno žali da mu fali nešto u slobodno vrijeme. Svatko provodi slobodno vrijeme na način na koji njemu najbolje odgovara i kako mu najbolje paše. Tako da mislim da jesu zadovoljni.“

(Intervju 8)

„Zadovoljni su načinom zato jer ga sami još uvijek kontroliraju...“

(Intervju 2)

„Zadovoljni su toliko dugo dok ne znaju za bolje.“

(Intervju 10)

„Neka moja percepcija bi bila i da i ne. Možda ovisno koji mladi. Neki među kojima se ja krećem su zadovoljni jer si sami kreiraju svoje slobodno vrijeme i u tom smislu bi bili sigurno zadovoljni.“

(Intervju 6)

„...pa recimo da je neko prosječno. Nije baš ni da nisu zadovoljni, ali ne možemo reći da su zadovoljni.“

(Intervju 1)

„Ja bi rekla da ne..“

(Intervju 7)

„Ma niti ne. Teško mi je shvatiti nekoga tko može biti zadovoljan na taj način provoditi slobodno vrijeme. Sumnjam da su zadovoljni.“

(Intervju 5)

5.4. Infrastruktura i sadržaji koji se nude u slobodno vrijeme u Varaždinu

Kada se raspravlja o slobodnom vremenu mladih veoma je važno sagledati što se sve od sadržaja i infrastrukture u gradu nudi. Mladi su vezano uz ovu temu nabrojali mnoge mogućnosti koje se mladima pružaju u gradu tijekom njihovog slobodnog vremena: sportske terene, teretane, skate park, mogućnost provođenja vremena u prirodi, blizina rijeke Drave, bazeni, šetnica, biciklističke rute, klizanje zimi, stand up večeri, pub

kvizovi, tečajevi u Pučkom otvorenom učilištu, Hrvatsko narodno kazalište, umjetnička organizacija Gllugl, Kerekesh teatar, kino Gaj, gradska knjižnica, gradski muzej, Centar za mlade, te manifestacije: Špancirfest, Ljeto na Stančiću, Ljeto na Aquacityju, Beerfest, Advent u Varaždinu, Trash Film Festival, Varaždinske barokne večeri, MOP festival, festival VAFI.

Sudeći prema svemu što su sugovornici nabrojali jasno je kako Varaždin nudi mnogo sadržaja, ali su napomenuli i nedostatke. O njima ćemo više reći u poglavlju koje se bavi poteškoćama s kojima se mladi susreću. Svakako valja napomenuti kako je svatko od sugovornika spomenuo ponešto, te pri samom nabranju sadržaja koji postoje u gradu Varaždinu dolazi do jasnog problema neupućenosti mladih u iste. Navedeni ćemo problem obraditi i potkrijepiti primjerima u nastavku rada.

5.5. Poteškoće s kojima se susreće mladež Grada Varaždina

Kako bi smo najbolje upoznali problematiku s kojom se mladež u Varaždinu susreće u vidu provođenja, osmišljavanja i kreiranja njihova vlastita slobodnog vremena, ali i razvijanja kvalitetnog programa za mlade, u nastavku ćemo kroz četiri teme prokomentirati poteškoće i mišljenja koja su se ponavljala kroz razgovore sa sudionicima. Također ćemo u svakom tematskom bloku spomenuti kako bi mladi riješili navedene probleme i obogatili sadržaj slobodnog vremena u Varaždinu ukoliko su vezano uz iste ponudili prijedloge ili ideje.

5.5.1. Nedostatak suradnje i pasivnost mladih

Razgovarajući o mjeri u kojoj mladi mogu aktivno sudjelovati u procesu osmišljavanja sadržaja u slobodno vrijeme prepoznaju se dva momenta – nedostatak komunikacije i suradnje između gradskih vlasti i mladih, te sama društvena i politička aktivnost mladih. Ulogu posrednika između mladih i gradske vlasti trebao bi imati Savjet mladih grada Varaždina koji, prema jednom od sugovornika, u procesu uključivanja mladih u koncept donošenja odluka i savjetovanja izvršne vlasti od strane istih nije shvaćen ozbiljno. Zanimljivo je da veliki broj sugovornika uopće nije spomenuo Savjet mladih što upućuje na to da uopće ne znaju za postojanje istog, dok su

sudionici koji su isti spomenuli, osim jednog sugovornika, o njemu govorili na bazi pretpotavki i mišljenja.

„Imamo tu sada primjer Savjeta mladih koji je savjetodavno tijelo izvršne vlasti jedinica lokalne i regionalne samouprave, pa recimo u gradu Varaždinu imamo Savjet mladih. Kaj se tiče samog Savjeta mladih to je dosta dobro osmišljen koncept u smislu samog savjetovanja mladih, uključivanja mladih u koncept donošenja odluka i savjetovanja izvršne vlasti, ali sve je to OK na papiru, a onda se u stvarnosti događa da izvršna vlast ne shvaća ozbiljno to tijelo i ne shvaća ozbiljno taj proces kojim bi mlade trebalo uključivati u taj dio... Dosta je to neozbiljan proces u kojem grad Varaždin neozbiljno shvaća samu funkciju Savjeta mladih kao alata koji im može pomoći da se uključe. Tako da stvarno mislim da se može puno bolje. Neću reći da je katastrofa, ali može se puno bolje i u većoj mjeri uključiti mlade u kreiranje sadržaja i u sam proces donošenja odluka.“

(Intervju 6)

„Ima onaj Savjet za mlade. Ne znam kak šljaka to, kak točno to funkcionira. Pretpostavljam da svatko može doći sa svojim idejama, ali sumnjam da se veliki dio, tj. Pretpostavljam da se mali dio ideja uzme u nekakvo razmatranje, a onda koliko ih još prođe u provedbu...mali, mali broj.“

(Intervju 5)

„Upoznata sam sa Savjetom mladih, sa V.U.K.-om i slično. Dakle, mislim da imaju slobodu i mislim da ih Grad i čuje, ali mislim da je premala zainteresiranost samih mladih.“

(Intervju 11)

Navedena neupućenost u politički ustroj grada vezan uz mlade i postojanje Savjeta mladih apsolutno je očekivan jer se većina sugovornika slaže kako mladi nisu dovoljno društveno-politički aktivni u svoje slobodno vrijeme, te smatraju kako su mladi nezainteresirani za politiku, slabo participiraju u politici te posjeduju nisku razinu političkog znanja što potvrđuju i dosadašnja istraživanja na nacionalnoj razini.

„Mislim da nisu dovoljno, ali da ne izostaje taj dio. Dakle, nemamo možda neke mlade vjećnike pretjerano, ali postoje neke inicijative... mislim da fali tu angažmana na sublokalnoj razini jer je to važnije nego da su mladi u gradskom vijeću. Pitanje je koliko jedan mladi, sam po sebi, tamo nešto može napraviti. Do gradskog vijeća se može doći drugim putem. Na primjer, Savjet mladih je savjetodavno tijelo upravo gradskog vijeća. Nije tu toliko teško doći do tog gradskog vijeća, ali na toj sublokalnoj razini di bi se moglo organizirati neke stvari za mlade nema tog, nisu prisutni mladi barem koliko ja znam.“

(Intervju 3)

„U Varaždinu ljudi vole reći da su mladi neaktivni i poprilično se slažem s tim.“

(Intervju 2)

„Ne znam da li imaju, možda, taj neki animozitet prema politici, pa se ne žele uključiti u samu politiku ili misle da oni, kao mladi, ne mogu baš nešto promijeniti...“

(Intervju 4)

„Velika, po meni, bolest ovog društva je da se kritizira i sije gorčina, a ne nalazi se tome lijeka, da se tak izrazim. Mislim da ako nešto fali treba jednostavno dati do znanja i pokušati to pokrenuti u sredini u kojoj se živi, kvartu u kojem se živi... Ako je nešto kaj je za sveopće dobro, mislim da budu ljudi podržali a i podržati će samo vodstvo grada. Jedino kaj u tome treba je da netko stavi svoja leđa za početak i malo zapne. Kasnije se pridružuju ljudi i sve to ide lakše. Tako da, zaključio bih s tim da mi ustvari sve imamo samo se moramo naučiti to koristiti i pokrenuti...Neki moj dojam je da mladi u Varaždinu nisu uopće politički aktivni. Mislim da o politici ne znaju gotovo ništa.“

(Intervju 10)

Kao što smo naveli u teorijskom djelu rada, pasivnost i politička nezainteresiranost mladih očekivane su pojave, te su rezultat društvene okoline u kojoj su mladi odrastali, a određuju je ekonomska i politička posljedica Domovinskog rata, deficitarna demokratizacija društva i osjećaj tjeskobe i besperpektivnosti. Također, među sugovornicima je vidljivo nepovjerenje u političke institucije što svakako remeti funkcioniranje demokratskog sustava. Dio krivice se svodi i na obrazovni sustav u kojem mladi ne dobivaju adekvatno znanje iz područja politike i građanskog odgoja.

„Smatram da svi mladi, zapravo, bar ovi moji mladi, bježe od politike jer svatko ima svoje mišljenje da je ova stranka glupa, da je ona stranka glupa i da oni imaju neki najrazvijeniji politički ukus i svi, zapravo, namjeravamo izaći iz države zbog te politike. Nitko se više ne želi posvetiti toj politici da bi nekaj poduzel nego bi rađe otišli iz države, grada...“

(Intervju 9)

„Ponašamo se kao da je Varaždin propali slučaj, nema se tu više kaj za popraviti, kaj se probalo se probalo, nikad ništ ne funkcionira i mislim da je to najveći problem. Pasivnost nas samih. Mi smo se pomirili s tim da je Varaždin dosadan grad, da se nema gdje za izaći i to je to.“

(Intervju 8)

„...većina mladih u Varaždinu je prilično inertna za bilo kakve promjene, pa je najlakše samo rogororiti protiv svih akcija koje se provode u gradu.“

(Intervju 12)

„Imam osjećaj da mladi danas osim nekolicine dosta bježe od politike... Ne zato što ne žele, u smislu da ih boli briga, nego nepovjerenje. Znači, ne vjeruju tome i onda automatski to smatraju nečim dosta lošim. A i ljudi percipiraju ljude koji se bave politikom kao automatski lošom osobom. Politika u Hrvatskoj je korumpirana, pa...“

(Intervju 7)

„Ne, ne smatram. Ali, ne krivim njih nužno. Dio krivice je na njima, veliki dio krivice je na političkoj strukturi koja već 25-26 godina i više cijelo vrijeme cirkulira i sama sebe regrutira i na kraju završava tim da su mladi apatični, smatraju da se ne može ništ promijeniti. Dijelom je tu krivica i na samom obrazovanju, na neosmišljanju kvalitetnijeg političkog i građanskog obrazovanja i sustavnog podizanja svijesti mladih o važnosti participacije na lokalnoj, regionalnoj, državnoj, pa čak i Europskoj razini. Sve je to jedan kompot koji rezultira neaktivnošću mladih... „

(Intervju 6)

„Smatram da se uopće ne bi trebali aktivirati. To jest, trebali bi ali ne kroz djelovanje stranke. Nema mi gadjljivijeg nego kad vidim bilo kog svoje generacije, mlađeg ili relativno starijeg da je HDZ, SDP, bilo kaj. Mislim da bi se trebali uključiti i stvarati politike, ali ne kroz stranačke sustave.“

(Intervju 5)

„Ne. Mladi su apolitični i ne prate politiku. Koliko ja mogu reći osobno, situacija u Varaždinu je takva da ako postoji taj neki politički angažman to je više u zezanciji i to je više na nekoj sprdnji, ciničnosti, ironiji, sarkazmu ili bilo kakvoj drugoj vrsti humora tak da je vjera izgubljena davno kaj se tiče političkih stranaka i treba polaziti od toga.“

(Intervju 2)

„Još uvijek nisu dovoljno politički i građanski aktivni... mislim da ako postoje mladi koji su sad politički i građanski aktivniji to su pojedinci koji su, na neki način, ili motivirani od strane naše nekakve skupine ili, recimo, skupine političkih stranaka koje imaju te nekakve edukacije koje ih pripreme, ali opet da li su to konkretne pripreme za aktivno građanstvo – nisu...“

(Intervju 1)

„Definitivno smatram da nisu. Dakle, nama je politika dana tek u četvrtom razredu i to jedan sat tjedno što mislim da nije dovoljno. I to je nama, iz osobnog iskustva, bio sat za rasonodu, a ne sat gdje bi mi malo aktivnije o nečemu raspravljali ili nešto naučili. Ali, također znam da je sad mojih vršnjaka dosta uključeno u omladinu političkih stranaka. Ali, mislim da nisu uključeni zbog same zainteresiranosti i politike već iz nekih drugih privilegija koje im nude sama članstva u stranci. Tako da, aktivirati mlade u politiku bi svakako trebalo.“

(Intervju 11)

Nedovoljna društveno-politička aktivnost mladih svakako zabrinjava kada pogledamo što mladi misle tko bi trebao kreirati politiku za mlade i organizirati njihovo slobodno vrijeme. Sugovornici, očekivano, smatraju kako su sami mladi ti koji bi trebali kreirati politiku za mlade i organizirati njihovo slobodno vrijeme zato što najbolje znaju koji sadržaji im nedostaju. Na njima je da osim uloge sudionika u slobodnom vremenu, preuzme i ulogu organizatora sadržaja vezanog uz slobodno vrijeme. Oni su društvena

skupina među kojom se najbolje prepoznaju trendovi koji ukazuju na buduće društvene promjene. Osim mladih spominju se i stručnjaci društveno-humanističkih znanosti, kao primjerice: psiholozi, sociolozi i pedagozi; te Savjet mladih, Centar za mlade i gradske vlasti.

„Mladi sami.“

(Intervju 7) (Intervju 12)

„Ah, tko?! A tko ako ne mladi, ne?! Vjerujem da postoji u Varaždinu ta kritična masa mladih koja može pokrenuti što širi krug i uključiti što više ljudi da se kreiraju sadržaji od osnovnoškolaca, preko srednjoškolaca, studenata do onih koji su tek završili studij, zaposlili se. Bilo bi glupo prepustiti veći udio politici, vlastima ili nekom trećem u svemu tome jer tko zna bolje nego netko za sebe samoga? Tako da, apsolutno, mislim da bi mladi trebali sami kreirati taj sadržaj i pobrinuti se sami za ono kaj vole, a danas je to nikad lakše ili bi barem trebalo biti u praksi s obzirom na broj društvenih mreža, mogućnost povezivanja, mogućnost kopiranja nekih sistema i tehnika kako se to radi bilo gdje drugdje, u bilo kojem drugom gradu za koji želiš da ti bude uzor i da mu Varaždin bude sličan.“

(Intervju 2)

„Mladi sami. Tko drugi?! Ali, možda uz pomoć odraslih...“

(Intervju 8)

Mislim da se tu moraju uključiti pojedinci. Sasvim ne bitno koliko mladi mogu imati godina sve dok iza sebe imaju nekog iskustva, aktivizma i iščitavanja tih društvenih promjena među mladima kako bi ustvari znali uputiti i objasniti im kako se ponašati, kako to iščitavati i kako to primjenjivati u praksi iz vlastitog iskustva.

(Intervju 10)

„Pa, prvenstveno sami mladi. Naravno, uz stručno vodstvo osoba koje imaju iskustva u radu s djecom: pedagozima, različitim drugim stručnjacima, psiholozima, sociolozima i tako dalje...u konačnici i demografima. Ali definitivno da mladi trebali sudjelovati, a ne da o tome odlučuju osobe koje su tu postavljene ili pak angažirane od

nekakvih drugih osoba koje nemaju uopće pojma što danas mladima treba i što oni žele.“

(Intervju 4)

„Sami mladi. Ne mogu naravno sami kreirati jer ne mogu shvatiti cijeli proces...mladi ljudi, civilno društvo, predstavnici cijelog društva, odnosno ljudi koji rade sa mladima.“

(Intervju 1)

„Pa, prije svega sami sebi si trebaju kreirati da im bude zabavno, a ono ako idemo na neke institucije onda bi Savjet mladih i Centar za mlade te bi općenito ljudi koji time rukovode trebali biti mladi, završeni studenti i takve stvari koji su još u doticaju sa stvarnošću.“

(Intervju 5)

„Ja mislim da bi to mladi trebali raditi jer su se vremena dosta promjenila... Dakle, te stvari se počinju polagano mijenjati jer mladi kuže neke globalne probleme koji se događaju, a stariji se često bave vlastitim, partikularnim interesima, tak da mislim da bi mladi trebali raditi politike za mlade. Ne potpuno samostalno nego u suradnji sa vlašću, pogotovo sa stručnjacima iz područja psihologije, sociologije...“

(Intervju 3)

„Mislim da tu ima puno potencijala za ponuditi kvalitetan sadržaj mladima, ali ono kaj je najbitnije je, ono kaj sam spomenuo prije, da se mlade uključi u kreiranje tog sadržaja jer nitko ne zna bolje kaj je najbolje za njih od njih samih... Mladi i, naravno, stariji. Nekakva kombinacija, sigurno...Treba uključiti, kao i svako kvalitetno kreiranje javnih politika što i proces kreiranja javnih politika podrazumijeva, od različitih skupina, od interesnih grupa, od predstavnika izvršne vlasti, službenika i tak dalje. Ali,

vrlo bitno je da se mlade uključi u sam taj proces, da ih se ne isključuje, da od početka budu uključeni u proces – od kreiranja do evaluacije.“

(Intervju 6)

„... da oni sami sebe potaknu na više aktivnosti jer mladi najbolje znaju što im fali. Pa, dakle, ja mislim da uvijek ima nekog iz gradske vlasti tko pokriva djecu i mlade. Vjerojatno u nekoj suradnji sa njima, ali i sa samim mladima koji su upoznatiji i sa politikom i funkcioniranjem mladih i vođenjem nekih udruga. Netko možda iskusniji. Znam da ima jako puno Varaždinaca koji su završili fakultet političkih znanosti i slično, koji imaju iskustva i u takvom nekom aspektu i sami su kreativni, radoznali i znatiželjni. Neda im se žaliti i slušati druge kako se žale već se pokreću. Dakle, krenuti od takvih ljudi. Da se na kraju čim veći broj ljudi uključi u udruge kao što su sad Savjet mladih, V.U.K., Centar za mlade.“

(Intervju 11)

Sugovornici smatraju kako je mlade potrebno uključiti u političko odlučivanje. Već se u ranijim primjerima spominje kako mladi najbolje razumiju vlastite potrebe. Kao načini uključivanja navode se poticanje mladih na aktivnije sudjelovanje u udrugama civilnog društva, oslušivanje želja i potreba mladih od strane gradske vlasti, ali i preuzimanje odgovornosti gradske vlasti za poticanje uključivanja mladih u proces političkog odlučivanja. Ulogu oslušivanja želja i potreba bi prije svega trebali preuzeti Savjet mladih i Centar za mlade, ali sugovornici smatraju kako bi se želje i potrebe mladih mogle saznati organiziranjem javnih tribina ili, što se srednjoškolaca tiče, u sklopu škola.

„Uprava grada bi se trebala aktivirati više i mislim da, moglo bi biti kontradiktorno, bi se mladi mogli više uključiti. Pa, kad bi se Grad prvi uključil i pozval na neke da nas mlade uključi onda bi i mi, zapravo, imali neku reakciju na njihov poziv.“

(Intervju 9)

„Po meni, prvo razgovor s gradskim vlastima da se pokaže entuzijazam da mladi postoje, da mladi žive u ovom gradu i da iskreno kažu što na kraju žele. Znači, što ih najviše zanima, gdje bi željeli oni sami stvarat sadržaj, a zatim između grada i mladih

treba postojati komunikacija, a od mladih bi trebao počinjati sav ostali sadržaj koji bi se onda prelijevao na sve ostale strukture u koje bi se privlačili i studenti, i oni koji dolaze iz Koprivnice, iz Čakovca i možda nekih lokalnih krajeva i mjesta... Koliko ja znam, iz tog Centra za mlade se pokušava pokrenuti ta neka komunikacija s gradom...Naravno, ovo je tek prva godina ili druga tog Centra za mlade, ali prva da se baš nešto ozbiljnije radi, pa bi tako svake godine trebao sve više rasti, ali po tome rasti i resursi i komunikacija između onih na vlasti i onih koji žele kreirati sadržaje za mlade.“

(Intervju 2)

„To je, recimo, jedna stvar – znači, taj proces dijaloga koji mora biti redovit, kontinuiran i mora pratiti, zapravo, njihove realne potrebe. Znači, mora ih se pitati...ako većina njih veli, kao, da im treba prostora za koncerte, da im treba nekakav model za osobni razvoj ti to moraš slušati. Ti ko osoba koja je, zapravo, tu postavljena u gradu, prvenstveno zbog ljudi i javnog dobra, ti moraš ispunjavati te javne potrebe... Znači, mora postojati neka kontinuirana suradnja između različitih sektora i grupa gdje se kreću mladi ljudi. I mora postojati suradnja sa gradom, da postoji taj sluh za potrebama, ne... I onda je puno lakše nekakve aktivnosti za mlade i generirati i osmišljavati.“

(Intervju 1)

„Glavna poteškoća, po mojem mišljenju, koja se javlja je stavljanje mladih na začelje ljestvice prioriteta, pa mladi umjesto da imaju veliku i glasnu potporu kao vjetar u leđa, uglavnom rade i nastoje promijeniti nešto bez toga.“

(Intervju 12)

„Pa prvenstveno bi trebalo mlade više uključiti u nekakvo donošenje odluka na razini grada, odnosno županije. Više kroz politiku, odnosno da se politika uključi u to da se spoji s mladima, osluškuje njihove nekakve želje, potrebe i slično... Možda ne direktno u politiku, ali u različite udruge mladih kroz koje oni onda mogu pokazati svoj puni potencijal.“

(Intervju 4)

Navedene bi mjere zasigurno smanjile poteškoće s kojima se mladi nose u društveno-političkoj svakodnevnici u Varaždinu, a vezane su uz fenomen generacijskog jaza o kojem ćemo nešto više reći u nastavku.

5.5.2. Generacijski jaz

Već spomenuti sve brži tempo života doveo je do svojevrsnog sukoba, odnosno nerazumijevanja generacija – tzv. generacijskog jaza. Mladi sugovornici izražavaju nerazumijevanje od strane starijih generacija koji ne shvaćaju njihove interese, pa tako ne iznenađuju mišljenja kako bi mladi trebali sami kreirati svoje politike i organizirati svoje slobodno vrijeme. Mladi su spremni na suradnju kako bi kreirali sadržaj po svojoj mjeri, ali su spremni i saslušati prijedloge starijih generacija kako bi navedeni sadržaj bio što kvalitetniji. Također je vidljiv i fenomen produžene mladosti koji se očituje u sve dužem obrazovanju i odlaganju zasnivanja vlastite obitelji, a ne idu im *na ruku* niti pritisci koji nastaju društvenim očekivanjima na prelasku iz mladosti u odraslost. Zanimljivo je da sugovornici nakon spominjanja problema generacijskog jaza za isti ne nude rješenje problema.

„Noćne izlaske koje ona (majka) meni opisuje kakve su imali u Varaždinu i naši izlasci...Mislim, njihovi izlasci su bili deset put bolji. Pa ajmo uključiti onda i naše roditelje. One koji su normalno spremni, da oni nama vele kak je to bilo i da probamo neke njihove ideje uključiti u ovo danas jer očito da smo mi neki izgubljeni i da se ne znamo kvalitetno zabaviti. Idemo čuti kak je to nekad bilo, kaj bi bilo dobro iskoristiti od prije 20-30 godina u Varaždinu, probati iskoristiti njihove ideje...Ne znaju zato jer, budimo realni, većina ljudi u našim godinama prije 20-30 godina su imali već obitelji i zato ne znaju. Sljedeći tjedan punim 27. Moji roditelji su u mojim godinama imali jedno dijete u osnovnoj školi i dijete od 3 godine. I takvih ljudi je bilo više prije 20-30. Njima je mladost završavala s cca 23, ajmo reć. I kasnije su već imali obitelji, imali svoje neke obaveze. Možda je problem u tome jer se ne ženimo i nemamo djecu. Ne da se ne ženimo, mi smo sve to pomaknuli za barem 10 godina, sigurno. Zato mislim da se oni ne mogu poistovjetiti s nama. I većina nas ide na fakultete...Moji starci su već imali skoro 10 godina radnog staža u dvadesetima. Mislim da nas zato ne kuže, zato postoji veliki jaz jer, ono: 'Ja sam u tvojim godinama, ne znam, već tri posla promjenil.' I mislim da je zato

velika razlika između nas i naših roditelja. Mislim da su bili odgovorniji u našim godinama i nisu imali vremena toliko razmišljati o tome zakaj je nama dosadno u gradu, zakaj nema sadržaja za mlade... Nisu jer su radili i odgajali djecu u našim godinama, uglavnom.“

(Intervju 8)

„Čak bi rekao da su ljudi koji su zaduženi za stvaranje svih tih programa i nekakvih strategija za mlade da odavno nisu mladi i nemaju uopće doticaja sa stvarnim potrebama mladih. Ne vide iz prve ruke kako to izgleda kad izađeš van. Sve pretpostavljaju na nekakvim megalomanijama koje nemaju uporište...ali ono kaj mi se čini ključno je da na rukovodećim pozicijama gdje ti trebaš osmišljavati tak neke programe nisu mladi ljudi.“

(Intervju 5)

„Mislim da je tu malo stvar i u generacijskom jazu, koliko su neki ljudi na čelnim pozicijama svjesni sadržaja, tema, problema koji interesiraju mlade.“

(Intervju 3)

„...kada imaš ljude koji ti odlučuju za mlade, na primjer, uzmi si imaš sad osobu koja radi u gradu koja ima pedeset i nešto godina koja apsolutno ne prati trendove, koja ne zna koje stvari danas mladima trebaju i koje su potrebe. Još kad nema sluha teško je da strategija može ići u dobrom smjeru.“

(Intervju 1)

5.5.3. Oglašavanje događanja i sadržaja vezanih uz mlade

Ranije je navedeno kako se sudeći po razgovorima može zaključiti da mladi nisu upućeni u sve sadržaje koji se u gradu nude. Sugovornici spominju kako je jedan od velikih problema vezanih uz život mladih u slobodno vrijeme grada Varaždina, problem oglašavanja događanja i sadržaja vezanih uz mlade, ali i sama umreženost mladih koja ukazuje na deficit socijalnog kapitala. Također, navode kako se za određene informacije treba potruditi *kopati*, da nisu dovoljno vidljive ili da uopće ne postoji navika pozivanja

na aktivnosti. Sugovornici smatraju kako se mediji, poglavito društvene mreže, ne koriste na najbolje načine, ali u njima vide veliki potencijal za poboljšanje položaja mladih u gradu Varaždinu. Većina smatra kako bi trebao postojati medij koji bi uređivali mladi za mlade, te koji bi na jednom mjestu sakupljao sve informacije vezane uz život, pa tako i slobodno vrijeme mladih pri čemu im se najprikladnijim čini portal za mlade koji bi se oglašavao putem društvenih mreža kao što su Facebook i Instagram.

„Mislim da ima puno toga, zapravo, u Varaždinu samo nije sve tak očito i odmah servirano...problem je u tome kaj nemreš naletjeti na neku informaciju nego baš moraš kopati da bi došiel do informacije kaj se konkretno dešava u gradu. Znači, ima mogućnosti, mogu se mladi raspitati i sve, ali nije im to dostupno.

(Intervju 8)

„Tako da treba tražiti stvari jer nisu baš jasne. Ovaj 'board game' na koji ja idem – meni je prijatelj predložio da probam naći da li ima nešto takvo u Varaždinu. Ja sam doslovno napisala 'board game Varaždin' i to mi je izbacilo. Da nije, nikako ne bi došla do toga. Jednostavno, ne znam da li se uopće ikad oglašavaju negdje.“

(Intervju 7)

„Znam ljude koji studiraju u Varaždinu, nisu iz Varaždina, i nisu uopće znali da u centru grada postoji kino.“

(Intervju 3)

„A u Varaždinu dosta mi se ljudi obratilo da nisu znali da se to dešava, pa onda nisam ni mogel doći na to. Tako da mislim da je svakako i stvar marketinga, odnosno nedostatka istog u nekom smjeru mladih. Mislim da oni nisu, kaj se tiče toga, dovoljno informirani. Ali ne zato jer malo scrollaju po Face-u, nego se neke stvari ne žele toliko reklamirati ili ostanu u uskom krugu ljudi koji znaju za taj događaj. Može se to gledati i iz marketinške perspektive, odnosno nešto slabijeg marketinga.“

(Intervju 2)

„Ja osobno nisam isto zadovoljan količinom aktivnosti koje bi se mogle ostvariti kaj se tiče slobodnog vremena jer postoje i nekakvi sportski klubovi, postoje i udruge, ali još uvijek ne postoji nekakva navika redovitog pozivanja i uključivanja mladih ljudi da zapravo sudjeluju u neakvim aktivnostima. Kad god ih ima one nisu još uvijek toliko vidljive. Ja mislim da sad ima više aktivnosti, ali one nisu toliko vidljive.“

(Intervju 1)

„Ja bih rekla možda premalo obavijesti gdje bi mladi to saznali. Dobro je da danas svaki drugi događaj koji se događa u gradu bude popraćen na svim medijima – od Facebooka, Instagrama i slično, i to sigurno je prednost jer to je i današnji najbolji i najučinkovitiji način oglašavanja. Vjerojatno je i do nas mladih jer često, ako nije područje našeg zanimanja, ni ne budemo iako smo čuli obratili pozornost. Ali, možda na neki drugačiji način da se to oglasi, da mi čujemo i slično... možda prvo krenuti od te grupe na Facebooku jer je to najpopularniji i najjednostavniji medij. Da se krene od toga i ja mislim da bi to puno mladih prihvatilo. To bi mogla biti razmjena knjiga, udžbenika srednjoškolaca, to bi mogle biti prodaje, popravci bicikla, bilo kakvi, banalni primjeri, a onda sigurno i neki događaji koji bi se mogli reklamirati u tim grupama, rješavati neke najosnovnije probleme koji prvi počinju u kvartu, pa zatim širem području i cijelom gradu. Tak da, možda bi se trebalo krenuti od toga, od neke grupe na Facebooku, a zasigurno da bi radio ili TV emisija o tome, imamo i Varaždinsku televiziju, mogla biti dobar početak za nešto gdje bi mladi izražavali svoje mišljenje i možda se mogli aktivnije uključiti da promjene svoju okolinu ako ima problema ili nedostataka. Ili bar da ih se čuje putem toga.“

(Intervju 11)

5.5.4. Nedostatak sadržaja i prostora

Mladi su, osim prethodno navedenih sadržaja koji se u gradu nude, pitani i o vlastitom mišljenju koji od sadržaja nedostaju. Kao najveći nedostatak mladi ističu loš noćni život kojeg karakterizira nedovoljna raznovrsnost sadržaja, te nedostatak koncertnih prostora kao infrastrukturni propust.

„Tu se moram požaliti. Noćni život stvarno nije dobar...Nema dovoljno izbora. Ima klubova koji rade vječito i vječito se viđa isto društvo kojem vjerojatno i to odgovara, ali evo, možda neki apel na Grad da nema sadržaja za sve zahtjeve mladih nego samo za neke pojedine.“

(Intervju 11)

„Onda, kad idemo van baš u izlazak navečer, često izlazak završi nakon dva sata zato jer nemamo dovoljno „kontenta“ da bi ostali vani jer svaka večer je u biti repeticija one prošle subote i tako se cijelo vrijeme nastavlja.“

(Intervju 9)

„Koncerti su slabi, nema ih. Ako ih ima to su neki čudni bendovi... Pa studenti nemaju kud izaći, nemaju kaj raditi a ima ih tri tisuće.“

(Intervju 5)

„Varaždin je valjda jedini veći grad u Hrvatskoj koji nema nikakav klupski prostor za koncerte, partyje i takve stvari, a mislim da je to dosta važan segment mladima, ali i ne samo mladima. Znači, nekakav taj noćni život. Tipa, Zagreb ima klubova na bacanje – Močvara, Tvornica kulture, KSET, Vintage industrial bar i tako dalje. Rijeka ima Palach, Pula ima u onom Rojcu klub par klubova, Čakovec ima Podroom, Metalac i Prostor – dakle, barem 3 kluba; Koprivnica isto... Varaždin nema niti jedan takav klupski prostor za koncerte i tu fali onda i dio sadržaja kroz cijelu godinu jer, praktički, jedini koncerti koji se kroz godinu održavaju u Varaždinu su u Areni – i to su, ono, komercijala.... Tak da, mislim da tu fali jako veliki dio pogotovo za razvijanje subkultura, neke alternativne ekipe kaj je uvijek bilo prisutno kod mladih svih generacija, a to mladima tu nedostaje... Nije to neka glazbena scena koja bi se njegovala. Fali i varaždinske glazbene scene. Nekad je bilo dosta bendova koji su pronikli u Varaždinu... A to je opet posljedica toga da nema prostora za svirke, za koncerte i nema razvijanja scene. Tak da je to jedan segment koji potpuno izostaje.“

(Intervju 3)

„Da. Nedostatak koncerata je, po meni, srodan tome da nema neki koncertni prostor u kojem bi se održavali koncerti, osim Centar za mlade, ali to je tak prek ljeta...Koncerti su, po meni, ta boljka koja nedostaje.“

(Intervju 2)

„Pa ima sve više i tih koncerata za koje još uvijek ne postoji adekvatan prostor, recimo, unutarnji.“

(Intervju 1)

Nedostatak prostora ne ogledava se samo u nedostatku prostora za koncerte. Mladi su mišljenja kako je prostor jedna od ključnih sastavnica kvalitetnog sadržaja mladih u Varaždinu. Nekolicina sugovornika prisjetila se tematskih večeri koje su godinama bile organizirane na Prvoj gimnaziji Varaždin u prostoru zvanom Gimnet, te smatraju kako takav sadržaj nedostaje mladima. Navedeno bi srednjoškolce već pri samom ulasku u svijet mladih potaknulo da aktivno provode, ali i sami kreiraju sadržaje slobodnog vremena. U iskazima sugovornika isprepliću se pojmovi Gimneta, Centra za mlade i Doma željezničara. Vezano uz Centar za mlade, sugovornici nisu najsigurniji da je trenutna zgrada za njega adekvatan prostor, dok smatraju da je Dom željezničara adekvatan prostor, ali je neiskorišten.

„Ne znam koji su njihovi konkretni interesi, ali mislim da srednjoškolci, isto kao što mi kao srednjoškolci nismo imali baš nekih aktivnosti, mislim da nemaju ni današnji. I eventualno da se organizira nešto po srednjim školama u koje idu. Tipa, ne znam, nekakve tematske večeri vezano uz njihove današnje interese. Da li to bile nekakve serije, igre ili nekaj takvoga. Mislim da srednjoškolcima najviše fali ...fali nešto tipa Gimnet. Mislim da bi se trebalo nešto u onom Domu željezničara otvoriti. To zjapi prazno. Nitko to ne koristi, a mislim da je idealan prostor za da se dâ srednjoškolcima neki konkretan sadržaj jer nisu niti svi srednjoškolci za opijanje vikendima. Neke to ne zanima. Mislim da bi vikendima oni mogli sami sebi stvoriti nekakve tematske sadržaje. Da se oni sami među generacijama dogovore kaj ih zanima.“

(Intervju 8)

„Centar za mlade je dobra stvar, ali bi to trebalo dići na višu razinu sa konkretnim koncertnim prostorom za početak. Nekaj kaj su davno bili Gimnet, Dom željezničara, kud se sve već išlo na koncerte. Gimnet je meni bilo, ono, otprilike kaj bi trebalo postojati i danas.“

(Intervju 5)

„Nekad je npr. Prva gimnazija imala Gimnet kao prostor. Evo, opet neki klupski prostor na koji se vraćam sad već skoro cijeli ovaj razgovor. Gimnet u kojem su radili same programe gimnazijalci – prvenstveno koncerte, ali i dramska grupa Teatron je igrala unutra predstave – još jedna grupa koja nema prostor. Sad igraju predstave u učionici. Znam da su unutra bile neke slušaonice. Filmski klub je onda postojal na gimnaziji...mislim da još uvijek postoji, ali isto su drugdje projekcije, ne u tom prostoru. Dakle, opet sve ovisi o prostoru jer teško je napraviti neke stvari u gerila, iako je to uvijek ona mantra koje sam se i ja sam naslušal 'ako hoćete neka napraviti, onda budete to napravili bez obzira na sredstva i prostore', ali nije to uvijek baš tak istina. Čak možda sredstva i nisu bitna. Može se bez sredstva napraviti, ali ako ti nemaš prostor da bi organiziral neki koncert ili neki drugi događaj onda ti, fakat, sve pada u vodu.“

(Intervju 3)

„Spomenuli smo taj Centar za mlade. Mislim da, kad se tražilo taj prostor za mlade koji bi bio idealan za nekakav Centar za mlade, klub za mlade i tako dalje, mislim da je OK prostor, ali da je moglo biti puno bolje. Recimo Dom željezničara koji je idealan prostor za takvu neku namjenu bi bio kao nekakvo idealno rješenje. U ovom trenutku, koliko znam, radi se na tom nekom obnavljanju podruma. Da li bude se to u neko dogledno vrijeme složilo da bude prostor koji mladima omogućuje da provode svoje aktivnosti i sadržaje budemo vidjeli. Nisam siguran da je to najadekvatniji prostor, ali u ovome trenutku je to teško procijeniti, normalno, da li bude se u budućnosti transformiralo u neki bolji i adekvatniji prostor.“

(Intervju 6)

Još jedan od infrastrukturnih nedostataka koji dolazi do izražaja je i kulturni prostor, svojevrsni Centar za kulturu. Sugovornici smatraju kako ulogu kulturnog centra može preuzeti Centar za mlade koji na to još uvijek nije infrastrukturno spreman.

„Sportskih objekata ima dovoljno, ali kulturnih centara nema.“

(Intervju 8)

„Postoji neka infrastruktura, ali nije dovoljna. Fali nekih stvari – znači, taj kulturni centar koji sam spomenul, HNK je jedini kazališni prostor u gradu. Ne postoji drugi kazališni prostor. U Varaždinu, recimo, nema nekih nezavisnih dramskih grupa.“

(Intervju 3)

„Smatram da u gradu ima dovoljan broj sportskih objekata..., ali smatram da itekako nedostaje kulturni centar, u gradu kulture.,,

(Intervju 12)

„Tak da u taj sportski dio možda i nisam najbolje uključeni, ali za kulturni svakak ne postoji infrastruktura za sad još. Ili je u povojima, bar ovo kaj se radi u spomenutom Centru za mlade.“

(Intervju 2)

„Kulturnih centara nema, nažalost. Centar za mlade je poluotvoren, zasad. U smislu, još uvijek nije dobro brendiran, još uvijek nije spreman infrastrukturno u smislu da može omogućiti infrastrukturu za sve vrste aktivnosti koje su potrebne mladima.“

(Intervju 1)

5.6. Preporuke mladih za mlade

Na kraju smo sugovornike pitali što bi preporučili mladima kako bi što kvalitetnije provodili slobodno vrijeme. Preporuke koje im nude vezane su uz aktivnije provođenje slobodnog vremena baveći se što više sportskim i fizičkim aktivnostima, a što manje korištenjem računala i igračih konzola. Osim navedenog trebali bi se kretati u krugu prijatelja, odnosno u što pozitivnijem okružju. Gotovo svi sugovornici pozivaju mlade na uključivanje u kreiranje vlastitog slobodnog vremena, u udruge, da se informiraju o mogućnostima, te izađu iz komfort zone i preuzmu odgovornost za što kvalitetnije provođenje slobodnog vremena.

„Pa definitivno da se odvoje od svojih računala koliko god to mogu jer ionako većinu vremena provode pred računalom u školi, pa onda kad dođu kod kuće ne moraju to nastaviti... Sport, definitivno, ali i svi ostali oblici poput angažiranja u kulturi, umjetnosti i svemu što ih zanima.“

(Saša)

„Da doziraju stvari poput igrice, poput Playstationa, kompjutera i takvih stvari.“

(Intervju 9)

„Ono kaj je kod mene upalilo, a nisam rekao tu, je što više fizičke aktivnosti, čim bolja hrana, hvatati spavanja koliko se da, druženje općenito s pozitivnim ljudima i biti čim više u pozitivni, pozitivnoj slici i jednostavno micati od sebe, a i kad dolazi do susreta s ljudima koji siju mržnju, gorčinu i slično a ima ih izrazito puno; jednostavno to pokušati maknuti iz glave i počistiti taj otrov koji se posije jer inače je teško funkcionirati i vidjeti širu sliku i cilj kojim se treba ići jer ako se slušaju, općenito, i stariji ljudi i sve iz njihovih priča je jedno – da se ništa ne može, ništa se nemože promijeniti, svijet je takav kakav je i moramo ga prihvatiti i nikad neće biti bolje. To naravno nije istina, to su velike zablude i ustvari taj koji tak razmišlja vidi i radi najviše zla samom sebi, a i onome koga uvjeri u tu svoju priču. Mislim da se sve itekako može. Samo treba imati volje.“

(Intervju 10)

„Preporučila bi im da se maknu iz svoje komfort zone, prvenstveno... Ušli smo u komfort zonu i iz toga nejdemo. Kukamo kak je sve isto, a svi radimo te stvari. Sami smo si za to krivi. Sve je isto, nemaš gdje za izaći. Normalno da nema di za izaći kad se ide na jedno te isto mjesto... Kukamo, ali radimo iste stvari. Kukati nam je u opisu posla.“

(Intervju 8)

„Aktivirati se, tražiti sam sadržaje, ne sjediti doma i čekati da ti nešto kapne. Ali, opet to dovoljno ovisi o tome što netko želi, što nekome odgovara. Netko voli biti doma i gledati TV, njemu je super.“

(Intervju 7)

„Pa, preporučio bi im da se uključe u kreiranje tog slobodnog vremena, da pokušaju ne odustajati. Svi mi koji se pokušavamo baviti tim nekim društvenim angažmanom, pa čak i političkim angažmanom, često put udarimo u zid, doživimo taj neki šamar od ovih iznad nas i pokušaj da nas se degradira, da nas se potisne i da nam se kaže da nam gore nije mjesto. Ali, najviše uspiju oni koji se održe i koji pokušavaju cijelo vrijeme bez obzira na sve te udarce koje primiš. Pokušaj, svejedno, progurati nešto, pokušaj i dalje biti aktivan i uključiti druge...Ja bi im stvarno preporučil da budu uporni, da ne odustaju i da se bore do kraja. Ne moraju biti članovi političkih stranaka, organizacija, mogu se sami organizirati i kroz udruge i kroz neformalne skupine ili kroz

klubove ili bilo kak, ali da budu aktivni, da pokušavaju i da ne odustaju jer ako oni odustaju onda više nema tko drugi...“

(Intervju 6)

„Dobro društvo oko sebe, dobre prijatelje i s njima si sam kreirati zabavu jer ovak u gradu, mislim, od grada nemaš kaj očekivat. Sve je na tebi. Okruži se s dobrim ljudima i bude ti zabavno u slobodno vrijeme.“

(Intervju 5)

„Preporučil bi im da se informiraju jer, ono kaj sam na početku rekel, mislim da postoji sve više sadržaja samo nisu informirani o tome... Informirajte se o djelovanju u udruzi, kako pokrenuti udrugu, što sve možeš sa udrugom napraviti, na koji natječaj se možeš prijaviti, gdje možeš dobiti novce za svoje programe ili projekte koje hoćeš raditi, što se dešava u Centru za mlade, kaj ja mogu tam raditi. To je jedna stvar – informiranje u bilo kojem području koje je, ono, dal su neki sadržaji, dal su neke mogućnosti koje bi se mogle ostvariti. Druga stvar je volontiranje. Mislim da je to dosta velika stavka.“

(Intervju 3)

„Pa da se uključe na svaki poziv koji bude. I sami znaju da kad postoji ili nekakva dosada ili tromost puno bolje je uključiti se ili sam inicirati... Pogotovo kad smo zreliji i odgovorniji i sad već možemo pokrenuti nekakve stvari. Danas postoji jako puno kanala gdje možeš istražiti kako neke stvari pokrenuti, pitati na kraju krajeva. Ja ne vidim zakej ne bi pitali ako neke stvari ne znamo, ako nas neke stvari zanimaju.“

(Intervju 1)

6. RASPRAVA

Raspravljajući o fenomenu slobodnog vremena mladih u Varaždinu nužno je, zbog promjena društva i mladih te društvenih područja koja utječu na slobodno vrijeme kao što su: politika, odgoj, kultura, mediji, obrazovanje i sl., primijeniti interdisciplinarni pristup temi. Valja ga shvatiti kao društveno-povijesni fenomen koji je utjecao na razvoj ličnosti mladih. Mladež grada Varaždina se pod utjecajem tehnološkog napretka, medija i potrošačke kultura našla u poziciji koju obilježava pasivno i nestrukturirano provođenje slobodnog vremena. Možemo reći kako se varaždinska mladež po karakteristikama kao što su načini provođenja slobodnog vremena, institucionalnom (ne)povjerenju i političkoj aktivnosti ne razlikuju od svojih vršnjaka na razini Republike Hrvatske.

Rezultati istraživanja pokazuju da mladi dijele mišljenje o zadovoljstvu načina na koji provode slobodno vrijeme, te možemo zaključiti kako se zadovoljstvo načinom provođenja slobodnog vremena razlikuje od pojedinca do pojedinca što, možemo pretpostaviti prema prethodnim istraživanjima iznesenim u teorijskom djelu radu, ovisi o tipu aktivnosti kojima se isti bave u slobodno vrijeme. Na temelju nedovoljne upućenosti u sadržaje koje Varaždin nudi vezano uz slobodno vrijeme postavlja se pitanje u kojoj mjeri su mladi zainteresirani za sadržaje koji nisu od njihova interesa, ali uočavamo i problem oglašavanja istih. Nezadovoljstvo se iskazuje u suradnji s lokalnom vlasti, nerazumijevanju od strane starijih generacija, nedostatkom sadržaja vezanog uz noćni život, nedovoljnim brojem koncerata i koncertnih prostora, te neiskorišćenošću Doma željezničara.

Pozitivno je vidjeti kako su mladi svjesni problema i situacije u kojoj se nalaze, te nude rješenja kako istu poboljšati. Mladi su nezadovoljni nerazumijevanjem starijih generacija vezano uz njihove potrebe te smatraju kako im se treba pružiti šansa da sami oblikuju i kreiraju slobodno vrijeme sukladno vlastitim potrebama.

Sudionici su svjesni kako su mladi sami odgovorni za načine na koji provode slobodno vrijeme, svjesni su potencijala mladih, ali i pasivnosti mladih što ukazuje na problematičan status njihove populacije. Kako bi društvo doživjelo demokratsku transformaciju i u proces donošenja odluka uključilo i mlade nužan je njihov angažman. Za uključivanje mladih u navedeni proces nužna je suradnja gradskih vlasti, privatnog sektora i organizacija civilnog društva. Mladima bi svakako pomogao poticaj s lokalne i

nacionalne razine pri navedenom uključivanju, no većina odgovornosti za uspješnost navedenog uključivanja stoji na promjeni životnih navika mladih. Svakako da važnu ulogu u promjenama koje mogu utjecati na mlade imaju stručnjaci društveno-humanističkih znanosti, sve osobe koje rade s mladima, ali i roditelji. Mlade valja poticati na aktivno provođenje slobodnog vremena od najranije dobi kako bi se navikavali na kulturu provođenja slobodnog vremena te u budućnosti dovele do višeg stupnja demokratiziranosti društva.

Zaključno, rezultati prikazani u poglavlju *Preporuke mladih za mlade* ponudili savjete koji bi olakšali cijeli proces mladih kao aktivnijeg građanstva. Na njima je, da na mikrorazini, utječu na ljude u svojoj okolini, potaknu ih na aktivizam i udruživanja koja bi im kreirala što kvalitetnije slobodno vrijeme.

7. OGRANIČENJA ISTRAŽIVANJA

U ovom odjeljku ukratko ćemo spomenuti neke prednosti i nedostatke ovoga istraživanja. Ranije smo naveli kako je za proučavanje fenomena slobodnog vremena nužan interdisciplinarni pristup. Svakako je nužan pristup tematici sa stajališta sociologije koja se zbog vlastite mogućnosti da poveže, primjerice: ekonomska, psihološka, pedagoška i slična znanja, i sama čini interdisciplinarnom znanost. Zbog istog razloga sociološki pristup tematici možemo smatrati i njegovim nedostatkom. Široki spektar znanja kojeg zahtjeva razumijevanje fenomena slobodnog vremena čini se gotovo ne moguće obuhvatiti.

Rezultate našeg istraživanja, dakako, treba uzeti s oprezom zbog malog uzorka. Valja uzeti u obzir kako su intervjui rađeni tijekom ljeta što može utjecati na sadržaje i raspoloženje u kojem se mladi tijekom tog razdoblja nalaze. Ograničenje istraživanja svakako je nedostatak podataka vezanih uz mlade i njihovo slobodno vrijeme koji bi se trebao provesti kvantitativnim istraživanjem kako bi se dobio bolji uvid u navike mladih tijekom slobodnog vremena, ne postojanje prethodnih znanstvenih radova na ovu temu u gradu Varaždinu, ali i drugih tema vezanih uz mlade koje bi omogućile kvalitetno shvaćanje izrazito kompleksnog fenomena kakvo je slobodno vrijeme.

8. UMJESTO ZAKLJUČKA

Temeljem provedenog istraživanja dobili smo bazični uvid vezan u veoma kompleksan fenomen današnjice, slobodno vrijeme mladih u gradu Varaždinu. Navedeno istraživanje može poslužiti kao temelj za buduća istraživanja vezano uz mlade u Varaždinu iz razloga što nudi uvid u neke od problema s kojima se mladež Varaždina susreće. Svakako bismo za budući znanstveni rad predložili anketno istraživanje kojim bi se dobio detaljniji uvid u načine provođenje slobodnog vremena, te problematiku mladih, ali i njihova želja i aspiracija po pitanju slobodnog vremena u gradu. Umjesto zaključka iznijet ćemo nekoliko prijedloga baziranih na nalazima istraživanja i literaturi koji bi doveli do aktivnijeg društveno-političkog statusa djela populacije kojeg Vlasta Ilišin smatra sve važnijim društvenim resursom. (Ilišin i sur., 2013)

Kao prvi prijedlog navesti ćemo kreiranje kvalitetnog programa za mlade u čije će kreiranje i evaluaciju biti uključeni sami mladi, predvođeni mladim stručnjacima sa što raznovrsnijim spektrom interesa kao što su kultura, sport, urbanizam, društveno-humanističke znanosti i slično.

Drugi prijedlog je što aktivnija suradnja između gradskih vlasti, Savjeta mladih Grada Varaždina, Savjeta mladih Varaždinske županije, organizacija civilnog društva i obrazovnih institucija na području grada u svim segmentima donošenja i provedbi odluka, ali i što kvalitetnijeg osluškivanja potreba i želja mladih kako bi se prema njima kreirao sadržaj slobodnog vremena po njihovoj mjeri.

Treći prijedlog je otvaranje nezavisnog portala za mlade koji bi služio za unapređenje javnog dijaloga i sadržaja vezanih uz mlade na području grada promovirajući mlade, njihove ideje, te sve sportske, kulturno-umjetničke i ostale sadržaje od njihova interesa uz vršenje istog ne samo putem web portala, već i društvenih mreža kao što su Facebook, Instagram i slične.

Četvrti prijedlog je otvaranje adekvatnog koncertnog prostora za čiji bi raznovrstan sadržaj bili zaduženi mladi. Funkcioniranje navedenog prostora može se ticati i biti pod ingerencijom samog Centra za mlade čiji je zadatak omogućiti svim mladim osobama kreiranje sadržaja i mogućnost sudjelovanja u istima. Kao prijedlog

navedenog prostora spomenuti ćemo Dom željezničara kojeg su sudionici spominjali tijekom intervjua, no kako iz medija doznajemo riječ je o imovini koja nije gradska.¹⁵

Posljednji, i ključan, prijedlog je poticanje aktivnog sudjelovanja mladih u društvu. Provođenje slobodnog vremena na aktivan način, kao što smo naveli u teorijskom djelu rada, dovodi do osjećaja zadovoljstva, boljeg zdravstvenog statusa, izgradnje osobnosti, te smanjenja životnog stresa. Svaki pojedinac bi trebao krenuti od sebe, aktivnije početi provoditi slobodno vrijeme, te poticati cijelu društvenu okolinu na promjene u načinu života. Neovisno da li se radi, primjerice, o sudjelovanju u radu udruga ili volontiranju, bitno je da se mladi uključe u društveno-politički život na lokalnoj razini kako bi mogli temeljem vlastitih populacijskih potreba urediti kvalitetan sadržaj za provođenje slobodnog vremena.

Kako bi se prijedlozi izvršili nužno je uključivanje svih dionika društva: mladih, udruga mladih, Savjeta mladih, lokalnih i nacionalnih vlasti, organizacijama civilnog društva, te po potrebi privatnog sektora; s naglaskom da djeluju u skladu demokratskih vrijednosti kao što su: otvorenost, solidarnost, suradnja, socijalna pravda, sudjelovanje u odlučivanju, cjeloživotnom učenju i sl.

„Na mladima svijet ostaje.“

(Narodna poslovice)

¹⁵ Više na: <https://www.varazdinske-vijesti.hr/aktualno/zasto-se-dom-zeljeznicara-vraca-hz-infrastrukturi/2465> (posjećeno 05. 09. 2019. u 22:35 sati)

8. LITERATURA

- Antolčić, M. (2016.). *Uloga medija u slobodno vremenu djece i mladih* (diplomski rad)
- Bouillet, D. (2008.) *Slobodno vrijeme zagrebačkih studenata: prilika za hedonizam ili samoostvarenje*. Sociologija i prostor, 46 (3-4):341-367
- Brkljačić, T. (2012.) *Povezanost osjećaja sreće i nekih aspekata provođenja slobodnog vremena*, Napredak: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu 153 (3-4):355-371
- Farkaš, H. (2014.) *Slobodno vrijeme kao resurs u postindustrijskome društvu*, Amalgam 6-7(6-7) : 37-56
- Gvozdanić A. (2014.) *Politički utjecaj i vrijednosti kao odrednice političkog povjerenja mladih u Hrvatskoj*, Revija za sociologiju 44(1): 5-30
- Ilišin, V. (2003.) *Mediji u slobodnom vremenu djece i komunikacija o medijskim sadržajima*. Medijska istraživanja 9 (3): 9-34
- Ilišin, V. (2013.) *Mladi u vremenu krize*, Zagreb, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- Ilišin, V.; Gvozdanić, A.; Potočnik, D. (ur.) (2015.) *Demokratski potencijal mladih u Hrvatskoj*, Zagreb, Centar za demokraciju Miko Tripalo i Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- Ilišin, V.; Spajić Vrkaš, V. (2017.) *Generacija osujećenih: Mladi u Hrvatskoj na početku 21. stoljeća*, Zagreb, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
- Nowell, L. S. (2017) *Thematic Analysis: Striving to Meet the Thrustworthiness in Criteria*. The International Journal of Qualitative Methods 16 (1) 1-13
- Vidulin-Orbanić, S. (2008.) *Fenomen slobodnog vremena u postmodernom društvu*, Metodčki obzori 6 (3): 19-33
- Vrkić Dimić, J. (2005). *Stvarne i željene aktivnosti studenata u slobodnom vremenu*, Pedagogijska istraživanja, Zagreb, Školska knjiga 2(2):313-326.
- Internet izvori:
- Grad Varaždin u finalu za osvajanje titule Europske prijestolnice mladih URL: <https://varazdin.hr/novosti/grad-varazdin-finalu-osvajanje-titule-europske-prijestolnice-mladih-2022-godine-7517/>
- Nacionalni program za mlade URL: <https://mdomsp.gov.hr/istaknute-teme/mladi-i-volonterstvo/mladi-9015/nacionalni-program-za-mlade-9024/nacionalni-program-za-mlade-novo/10280>
- Službenog vjesnika Grada Varaždina (br.6, godina XXI) URL: <https://www.glasila.hr/Glasila/SVGv/svgv614.pdf>
- Službenog vjesnika Grada Varaždina (br.9, godina XXI) URL: <https://www.glasila.hr/Glasila/SVGv/svgv914.pdf>
- Strategija za mlade EU za razdoblje 2019.-2027. URL: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14080-2018-INIT/en/pdf>
- Udruga V.U.K. – Mladi bude Varaždin; URL: <http://udruga-vuk.hr/mladi-bude-varazdin/>
- Zakon o savjetima mladih URL: <https://www.zakon.hr/z/716/Zakon-o-savjetima-mladih>

M.P. (17.12.2015.) Zašto se Dom željezničara vraća HŽ infrastrukturi? URL: <https://www.varazdinske-vijesti.hr/aktualno/zasto-se-dom-zeljeznicara-vraca-hz-infrastrukturi/2465>

9. SAŽETAK

Slobodno vrijeme u suvremenom društvu karakterizira svojevrsan osjećaj ubrzanog prolaženja vremena, te su sve učestalije fraze pojedinaca kao što su: *ne stignem* i *nemam vremena*. Temeljem provedenog empirijskog istraživanja metodom polu-strukturiranog intervjua na uzorku od 12 mladih osoba iz Varaždina dobili smo bazični uvid vezan u veoma kompleksan fenomen današnjice. Nalazi ukazuju kako mladi slobodno vrijeme provode družeći se u kafićima i večernjim izlascima, koristeći mobilne uređaje i računala, baveći se sportskim aktivnostima i sl. Mladi nisu dovoljno informirani o sadržajima koji im se nude u slobodno vrijeme u Varaždinu. Zadovoljstvo načinom provođenja slobodnog vremena ovisi o svakom pojedincu ponaosob. Nalazi ukazuju na nedovoljnu društveno - političku aktivnost mladih što stvara poteškoće u realizaciji njihovih želja. Prepoznamo i problem neshvaćanja od strane starijih osoba – generacijski jaz, te nedostatak medija kojeg bi uređivali mladi za mlade. Mladima nedostaju koncertni prostori i kulturni centar. Umjesto zaključka ponudili smo prijedloge koji bi doveli do aktivnijeg društveno – političkog statusa djela populacije koji je sve važniji društveni resurs: kreiranje kvalitetnog programa za mlade, suradnja svih dionika društva uključujući i mlade, otvaranje nezavisnog portala za mlade, otvaranje adekvatnog koncertnog prostora, te poticanje aktivnog sudjelovanja mladih u društvu.

Ključne riječi: *slobodno vrijeme, mladi, Varaždin, društvena aktivnost, politička aktivnost, generacijski jaz, prostori*

SUMMARY

The very notion of leisure time in modern society, characterized by a sense of accelerated passage of time, as well as the increasingly frequent phrases uttered by individuals, such as “ can't make it“ and “don't have time“. The basis of the empirical research method of semi-structured interviews with a sample of 12 young people from

Varaždin have given basic insight in a very complex phenomenon of today. The findings indicate that young people spend their leisure time hanging out in bars and night outs, using mobile devices and computers, engaging in sports activities and so on. Young people are not sufficiently informed about the facilities offered to them in their free time in Varaždin. Satisfaction with the way of spending their leisure time depends on each individual. The findings point to the lack of socio - political activity of young people which creates difficulties in the realization of their desires. We recognize the problem and the lack of understanding of youth by the elderly - the generation gap, and the lack of media which would be edited by youth for youth. Young people are missing the concert spaces and cultural center. Instead of a conclusion we have offered proposals that would lead to a more active socio - political status of population that is increasingly important social resource: the creation of quality youth programs, the cooperation of all stakeholders of society including youth, opening an independent portal for young people, opening an adequate concert space, and encouraging active participation of young people in society

Keywords: *leisure, young, Varazdin, social activity, political activity, the generation gap, spaces*